

Ўзбекистон Республикаси Мустақиллик куни — 1991 йил 1 сентябрдан чиқа бошлаган

Муассислар: Ўзбекистон Республикаси Хотин-қизлар қўмитаси, Болалар жамғармаси ва «Соғлом авлод учун» Халқаро хайрия жамғармаси

САВОБ ИШНИ ҲАР КУНИ ҚИЛАЙЛИК...

ЎЗБЕК АЁЛЛАРИ ШАРАФЛАНИ

Эл-юрт тинчлиги, тотувлиги, ҳамжихатлиги, фаровонлигини Аёл-Она ўз ҳаётининг мазмунини деб билади, керак бўлса бу йўлда бор имконини ишга солади, жонини қурбон қилишга ҳам тайёр у. Бу истак, бу хоҳиш Яратган Эгам томонидан унинг табиатига сингдирилган, қонига-жонига пайваста қилинган. У ҳаёт бардавонлигини таъминлайди, фарзандларини оқ ювиб оқ тарайди. Эвазига меҳру эътибордан бўлак ҳеч нарса талаб қилмайди, таънани, миннату миллатни билмайди...

Президентимиз Аёл-Она қадриқимматини ҳамиша таъкидлайдилар, бу улуғ зотга эҳтиромларини ҳамиша изҳор этадилар. Аёл-Она чинданам ҳурматга, эҳтиромга сазовор инсондир.

Хотира ва Қадрлаш куни бу улуғ зот қайта ва қайта шарафланди. Унинг қиёфаси акс эттирилган ёдгорликлар пойига ҳамма жойда

гуллардан пояндоз ҳосил бўлди.

10 май куни Ўзбекистон Хотин-қизлар қўмитаси, жанггоҳларда қаҳрамонликлар кўрсатган, ўз меҳнати билан обрў-эътибор қозонган, айна дамда мустақил Ватан фаровонлиги йўлида изланаётган, муваффақиятларга эришаётган, элга таниқли аёллардан бир гуруҳи иштирокида тантанали тадбир ўтказди.

Аёлларга хос чиройли ва мазмунли ўтган бу тадбир қаерда ўтганлиги билан ҳам қизиқарсиз, албатта. Юртимизда тадбиркорлик фаолияти билан шуғулланиб, барака топаётган аёллар кўп. Зоҳида Маҳмудова ана шундайларнинг бири. У «Зоҳида» фирмасининг раҳбари. Зоҳида Маҳмудова Аёллар йили бошиданок бир қутлуғ ниятни дилига туғиб юрган экан. Ушбу ниятини амалга оширди. Яъни, пойтахт марказидаги ўзига тегишли банкетлар залини замонавий таъмирлаб, Республика Хотин-қизлар қўмитасига туҳфа

қилди. Аёллар йигини ана шу файзли бинода ўтди. Ўзбекистон Республикаси Бош вазири ўринбосари, Республика Хотин-қизлар қўмитаси раиси Дилбар Ғуломова йиғилганларни Хотира ва Қадрлаш байрами билан табриқлади, бахт-саодат тилади, шу гўзал кошонани аёлларга тақдим этгани учун Зоҳида Маҳмудовага ўз ташаккурини изҳор этди. Тадбирда Муқаддам Ашрапова, Хосият Ёқубжонова, Гулнора Йўлчиева, Тўти Юсупова, Ойдин Хожиева ва бошқалар юртимизга тинчлик, Президентимизга соғомонлик тиладилар.

Тантана куй-қўшиқларга улашиб кетди. Тадбирда — Ўзбекистон Олий Мажлисининг инсон ҳуқуқлари буйича вакили Сайёра Рашидова, Олий Мажлис қўмитаси раиси, «Соғлом авлод учун» Халқаро жамғармаси раиси Гулнора Йўлдошева иштирок этдилар.

Д. САИДОВА

«Байрамлар ўтиб кетади, лекин ҳаёт давом этаверади», — деймиз гоҳида афсус билан... «Қаниди ҳар кунимизни байрамона ўтказсайдик», — дея орзу қиламиз. Кундалик майда-чуйда ташвишларга ўралашиб, ҳеч қайтмас умримиз лаҳзалари, соатлари, йилларини бой бериб қўяётганимизни сезмаймиз, билмай қоламиз.

Ваҳоланки ҳар ўтган, кечаётган, келаётган кунларга шукр қилиб, оламга, одамларга, ўзимизга ҳам яхшиликлар соғиниб яшаш имкони ўз ихтиёримизда эмасми?

Мен аминманки, Президентимиз Фармони билан нишонланган 9 май Хотира ва Қадрлаш кунинда ҳар биримиз ана шунга ўхшаш ўй-хаёлларни кўнгилдан кечирдик...

Ватанимиз пойтахтида, шаҳару қишлоқларимизда тикланган Хотира мажмуи, мотамсаро Она ёдгорлиги пойига гуллар қўйиб, кўзларимиз намланиб турарканмиз, авлод-аждодларимизни эсладик, ҳаёт мазмуни ҳақида ўй сурдик. Кексарган ота-оналаримиз, бобо-бувижонларимиз, хастаногирон кишилар олдидаги бурчу масъулиятимизни дилдан ҳис этдик. Инсон ҳаётига хос бўлган, бир-бири билан азал-азалдан келишолмайдиган икки қарама-қарши қутб-ёруғлик ва қоронғулик, яхшилик ва ёмонлик, гўзаллик ва хунуклик, уруш даҳшати ва тинчлик саодати ҳақида ўй сурдик. Хотира ва Қадрлаш байрами ҳар биримизнинг дилларимизни покладади.

Президентимиз Ислоҳ Каримов мухбирлар саволларига жавоб бераркан, бу кун аҳамияти ҳақида жумладан шундай деди: «Авваламбор Хотира — бу тарихимиз. Ана шу тарих ижрочилари-авлод-аждодларимизни эслаш, қадрлаш байрами. Тарихи йўқ халқнинг келажаги ҳам йўқ.

Ватан, эл-юрт ободлиги, озодлиги учун, бугунимиз учун жонини фидо қилганлар, шахид кетганлар руҳини худо раҳмат қилсин, илоийм.

Хотирлаш ва Қадрлашдек савоб ишни фақат бир кундагина эмас, ҳар куни қилишга одатланайлик. Урушларда қон кечган, меҳнат заҳматини чеккан кекса отахону онахонларимизга кўп нарса керакмас. Улар бизнинг ихлос билан кўрсатган меҳр-муҳаббатимизни, шафқату шафоатимизни ҳис этсинлар.

Ёшларимиз бу умр деганларни ўткинчи эканлигини унутмасинлар, кексаларни ҳурмат қилсинлар. Ахир кексалик ҳамманинг бошида бор. Ота-онамизга, қарияларимизга кўрсатилган ҳурмат-эҳтиром фарзандларимиз томонидан ўзимизга қайтади.

Мен ишонманманки, неча-неча йиллар, асрлар ўтади, аммо энг инсоний фазилатларимиз, амалларимиз — шу кундаги байраимиз келажақ авлодларимизга мерос бўлиб қолади»...

Хотира

«ХАМИША ЕНГИБ
КЕЛГАН ЎЗБЕК»

Тарих сахнасида ҳар хил тақдирлар бор. Қимлардир қайсидир воқеалар муносабати билан бир сахнага кўтарилади ва ўз вазифасини адо этиб бўлган, тушиб кетади. Унинг шони, шаъни кейинги авлодларга етиб келмаслиги ҳам мумкин. Аммо шундай инсонлар ҳам борки, йиллар ўтган сайин уларнинг ўрни билинади, қилган эзгуликларининг қадри ошади. Бундай инсонлар катта халқ қалбига дахлдор кишилардир. Халқи йиғлаганда фарёд соладиган, қулганда гулдирайдиган, жони жонига, қони қонига туташ жонқашлардир.

Академик шоиримиз, жаннатмақон устозимиз Ғафур Ғулом миллатимизнинг ана шундай устунларидан бири. Ундан бизга мардона сўзлар қолган, ўзига монанд ўғил-қизлар, таълимини олган шогирдлар — излар қолган. Кўнглимизда соғинишлар қолган... Устознинг қизлари — хамиша дилбар, хамиша меҳрли, отасиди дустларига содиқ Олмос опанинг саховатли қалб амрлари билан ҳар йили шоиримизнинг таваллуд кунига Ғафур Ғулом уй-музейига йиғилмади. Мана, ўша таникли Арпапоқ кучасини бошлаб бергувчи уй — неча бор шеърларга тушиб, қўшиқларга қўшилган гулзорлар. Шарқу Ғарбдан меҳмон кутган, юраклардан юракларга кўприклар солган табаруқ хонадон. Қулларида анор доналари сочилган ош билан кўшланиб биродарларга беминнат меҳр берган, нон-туз тутган шоиримизнинг ёри йўлдоши — Муҳаррам ая, фарзандлар, шогирдлар, дустлар, мухлислар...

— Лермонтовнинг «Мцири» поэмасини таржима қилган пайтларим эди. Қўламада богда дорбоз томоша қилиб турганим, елкамда залворли қўлни ҳис қилдим, ўғирилсам, устоз Ғафур Ғулом. Мени «хе» йўқ, «бе» йўқ. Ёзувчилар уюшмасига бошлаб бордилар. Хамид Олимжон раҳбарлигида йигин бўлаётган экан, мени уюшма аъзолигига тавсия қилдилар. Шу-шу кўзга кўриниб, тилга тушдим. Ғафур Ғулом дуосини олганлар кам бўлмаган, — Ўзбекистон халқ ёзувчиси Хамид Ғулом шу тарзда устозидан кўрган мурувватларини хотирлади.

— Ғафур Ғулом ҳам ижоди, ҳам ҳаёти билан жаҳон минбарларида Ўзбек кадрини баландларга байроқ қилиб кўтарган ўта миллий, улкан шоиримиз. Бизнинг енгилмас руҳимиз узок-узокларга унинг қудратли овози орқали етиб борган, — деди Ўзбекистон қаҳрамони, Ёзувчилар уюшмасининг раиси Абдулла Орипов.

Ғафур Ғуломнинг қайғуси ҳам ер бағирлаган эмас, қайғуси ҳам мағрур. Ғафур Ғулом кўнгли яримлар, сағирлар бошини силаган. «Сен етим эмассан» — унинг шеърини эмас, ҳаёт шоири ҳам.

Ғафур Ғулом — донишманд, тарихчи, аллома.
Ғафур Ғулом — ҳазилқаш, давралар гули.
Ғафур Ғулом — бағри кенг ота.

Шоиралар Ойдин Хожиева, Гулчехра Жўраева, Шарифа Салимова, адиблар Кутби Носирова, олималар Хулқар Олимжонова, Муножотхон Нурматова ва бошқа йиғилганлар устозни армон, соғинч ва ғурур билан ёдладилар, Ғафур Ғуломнинг шеърлари давра руҳиятини кўтарди.

— Менга дадамнинг қўли теккан ҳар парча қоғоз, ҳар ашё, оёғи теккан ҳар қарич тупроқ азиз. Кўзимга сура-сура юрибман. Дадам севган, дадамни севган одамлар азиз, — Олмос опанинг сўзларидан қароғларда ёш халқаланади. Улкан истеъдод эгасидан мерос — уй-музейда ўтган хотирлаш бутун мамлакатимизда ўтаётган қадр фурсатларининг бир парчасидир. Бу парча ҳам бизни тозатиради, ҳаётнинг омонат, ганимат, яхшиликларининг эса мангулигини таъкидлаб туради.

ҚУТЛИБЕКА РАҲИМБОВА.

ЎЗБЕКИСТОН: ЭНГ МУҲИМ ВОҚЕАЛАР, ЯНГИЛИКЛАР КЎЗГУСИДА

• Ўзбекистон Республикаси Президентининг Фармони билан Ўзбекистон халқ ёзувчиси Т. Каипбергенов ва Ўзбекистон халқ шоири Иброҳим Юсупов «Эл-юрт хурмати» ордени билан мукофотландилар.

• Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислам Каримов 5 май куни мамлакатимизга амалий ташриф буюрган Эрон Ислам Республикаси ташқи ишлар вазири Камол Харрозийни қабул қилди. Унда Ўзбекистон билан Эрон ўртасидаги муносабатлар, минтақавий ҳамкорлик, халқаро муаммолар ва бошқа масалалар юзасидан фикр алмашилди.

• Ўзбекистон Республикаси Президентининг «Тошкент Ислам Университетини ташкил этиш тўғрисида» 1999 йил 7 апрелдаги Фармони билан бажариш юзасидан, ислом динига оид бой ва ноёб маънавий-маданий меросни чуқур ўрганиш, уни асраб-авайлаш, келажак авлодга етказиш ва ушбу соҳада аҳолининг билим даражасини ошириш, замон талабларига жавоб берадиган юқори малакали мутахассис кадрлар тайёрлаш мақсадида Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси «Тошкент Ислам универси-

тети фаолиятини ташкил этиш тўғрисида» қарор қабул қилди.

• Спортчиларнинг Ўзбекистон Президенти Ислам Каримовга совғаси — кураш бўйича биринчи жаҳон чемпионатининг эсдалик кубоғи Олимпия шўхрати музейига топширилди.

• 7 май куни Болгария Президенти Петар Стоянов расмий ташриф билан Ўз-

никавий ҳамкорликни ривожлантириш ҳақида ҳам келишиб олинди. Икки томонлама ҳужжатлар имзоланди.

• Болгария Президентининг рафиқаси А. Стоянова Ўзбекистон Президентининг рафиқаси Т. Каримова ҳамроҳлигида пойтахтимиздаги Бадиий академиянинг Марказий Кўргазмалар залига ташриф буюрди. У Хотира ва Қадрлаш кунига бағишлаб намоёишга қўйилган асарларни томоша қилди.

• 9-майда Республика-мизда умумхалқ байрами — Хотира ва Қадрлаш кунининг кенг ва тантанали суръатда нишонланди.

Пойтахтда Хотира майдони ва мотамсаро Она ҳайкалини очилиш маросими бўлди. Унда Президентимиз Ислам Каримов халқимизга — уруш ва меҳнат фахрийларига ўз табригини ўқиб эшиттирди.

• Байрам завқу шавқи, шуқуқи барча вилоят марказлари, шаҳар қишлоқларимизни қамраб олди.

• Теннисчимиз Ирода Тўлабонова учта йирик мусобақа — Япония очик чемпионати, Сеулдаги хотин-қизлар челленжер турнири ва Хиросимадаги Осиё чемпионатида қатнашиб ғолиб бўлди. Олдинда Ўзбекистонлик чемпионни Франция очик чемпионати кутмоқда.

Чоршанбадан
чоршанбагача

бекистонга келди. Ўзбекистон Президенти Ислам Каримов билан Болгария Президенти Петар Стоянов ўртасида яқма-яқма учрашув бўлди.

• — Ўзаро ҳамкорликдан кўзлаган мақсадимиз битта-хорижий сармоянинг мамлакатларимизга оқиб келиши учун қулай шароит яратиш, — деди Болгария Президентининг вазири Шарққа, Ўзбекистон учун эса Фарба чикиш осон кечадди.

• Болгария Марказий Осиёда биринчи бўлиб Тошкентда ўз элчихонасини очмажигани эълон қилди. Софийда эса яқин вақтларда Ўзбекистон элчихонаси очиш режалаштирилганлиги маълум қилинди. Шунингдек, икки мамлакат ўртасида маданий алоқалар, илмий-тех-

Мирзо Улуғбек туманида уруш қатнашчилари ва ногиронлар ҳамда туман фахрийлари иштирокида Қадрлаш кунини ўтказилди. Кечада 1500 нафар уруш қатнашчиси, 60 дан зиёд нафақахўрлар иштирок этишди.

Тумандаги 500 нафар бетоб уруш қатнашчиларининг ҳар бирига 2500 сумдан мукофот ҳамда озиқ-овқат маҳсулотлари уйларига етказиб берилди. Туман ижтимоий таъминот бўлими томонидан 10 нафар ногиронга

ХОТИРЛАШ ВА ҚАДРЛАШ —
ЭНГ ИНСОНИЙ ФАЗИЛАТ

аравача, 10 та эшитгич аппаратлари ҳадя этилди. Тадбирда «Қамолот», «Нуроний» жамғармалари ёрдамида 80 нафар уруш қатнашчисиغا совға-саломлар тақдим этилди. Шунингдек, тумандаги 50 нафар оқсоқола пул мукофотлари берилди.

Ўтганлар ёдини хотирлаш, уларнинг эзгу ишларини давом эттириш ҳар бир киши-

нинг инсонийлик бурчи. Машъум 16 февраль қурбонлари бир умр халқимизнинг қалб тўрида сақланади. Улуғ айём муносабати билан Ўзбекистон Қизил Ярим ой жамияти қурбон бўлганларнинг оиласига чуқур ҳамдардлик билдириб, ҳар бир оилга озиқ-овқат маҳсулотлари тарқатилди.

Ўз мухбиримиз

ХАЛҚ САНЪАТКОРИГА
БАҒИШЛАБ...

Яқинда Мирзо Улуғбек тумани ҳокимияти, ҳамда Тамарахоним жамғармаси томонидан дунёнинг 86 тилида кўшиқ қуйлаб, ҳам рақсга тушиб олқишларга сазовор бўлган ўзбекистон донгини бутун дунёга кўз-кўз қилган Халқ артисти, Давлат мукофотлари лауреати Тамарахонимни Хотирлаш ва Қадрлаш маросими ўтказилди.

Бу дунёда кишидан яхши ном, эзгу ишлар қолади. Кечага ташриф буюрган уруш фахрийлари меҳмонлар шу кунини ўтганлар ёдини хотирлашди.

Тадбирда Тамарахоним жамғармаси раиси, санъаткорнинг невараси Олағўз Саллахова, сингиллари — Ўзбекистон Халқ артисти, Гавҳархоним Раҳимова, Ўзбекистон фан арбоби, профессор Руми Викториа Артемовна, Ўзбекистон Халқ артисти Яйра Абдуллаевалар Тамарахоним ҳақидаги хотирларини эътибор беришди, санъаткорлар ижро этган куй-қўшиқлар рақсларга улашиб кетди.

Ф. ТОҲИРОВА

ТАЪЗИМ

9 — май Хотира ва Қадрлаш кунини муносабати билан Сирғали «Ўзар-Сервис» мажмуида «Таъзим» деб номланган тадбир бўлиб ўтди.

Сирғали тумани ҳокими Мидҳад Йўлдошев тадбир иштирокчиларини қутлар экан шундай деди: «Ватан ўз қахрамонларининг жасоратини ҳеч қачон унутмайди. Президентимиз бу кунни Хотира ва Қадрлаш кунини деб эълон қилишлари барчамизнинг юрак тўртимиздаги гал бўлди. Сиз, азизлар пирибадавлат маслаҳатчи бўлиб, соғ-саломат юришингизнинг ўзи биз учун улкан бахт.

Фақат байрам кунларига эмас, ҳар кунини Сиз азизлар учун хизмат қилиш олий бурчимиздир. Хонадонлар тўрида фаришта сифат бўлиб омон-эсон бўлишларингизни Оллоҳдан сўраб қоламиз...»

Шу кунини барча фахрийларга қимматбахо совғалар улашилди. 500 дан орттиқ байрам тортлари берилди. Тадбир сўнгига байрамга-бетоблиги тўғрисида келолмаган нурунийларга совғалар ва тортлар элтиб берилди.

З. МҲМИНОВА

ЭЗГУ МАҚСАДНИ КЎЗЛАБ

Ҳар йили 8 май куни Халқаро Қизил Хоч ва Қизил Ярим Ой кунини сифатида кенг нишонланади. Шу муносабат билан яқинда Қизил Ярим Ой жамияти Миллий Кенгашининг анжумани бўлиб ўтди.

Анжуманда Халқаро Қизил Ярим Ой жамиятининг шунингдек матбуот вакиллари иштирок этишди. Хўш, бу жамият қандай ишларни амалга оширади?

Халқаро Қизил Хоч ва Қизил Ярим Ой ҳаракати одамлар бошига тушадиган қуфатларнинг олдини олиш ва енгилатиш, инсоннинг яшаш ҳуқуқини таъминлаш ва унинг қадриқимматини ҳурмат қилиш, халқлар ўртасида ўзаро ҳамжихатлиқни ва дўстликни ривожлантириш мақсадини кўзлайди. Бу мустақил инсонпарварлик

ҳаракати бўлиб, ночор кишиларга, уларнинг миллати, ирки, дини, қай синфга мансублиги ёки сиёсий эътиқодидан қатъий назар, ихтиёрий ва бегараз ёрдам курсатади ва кўкамлашади.

Мазкур ҳаракат Халқаро Қизил Хоч кўмитаси, Халқаро Қизил Хоч ва Қизил Ярим Ой жамиятлари федерацияси ва Қизил Ярим Ой Миллий Жамиятларини бирлаштиради.

Ўзбекистон Қизил Ярим Ой жамияти 1925 йилда тузилган. 1992 йил май ойида Ўзбекистон Республикаси Президентининг «Ўзбекистон Қизил Ярим Ой жамияти туғрисида»ги Фармони билан Ўзбекистон Қизил Ярим Ой жамияти мустақил Ўзбекистоннинг Мустақил Миллий Жамияти сифатида эътироф этилди.

Ўзбекистон Қизил Ярим Ой жамиятининг Фахрий

Президенти, Президентимиз Ислам Абдуганиевич Каримовдир.

Ўзбекистон Қизил Ярим Ой жамиятининг асосий йўналиши аҳолининг энг ночор табақаларига тиббий-ижтимоий ёрдам кўрсатишдан иборат. Бундай инсонпарварлик ишларини жамиятининг «Мехр-шафқат» хизмати амалга оширади.

Матбуот анжуманида Ўзбекистон Қизил Ярим Ой жамиятининг раиси Уктамон Воҳидова, Халқаро Қизил Хоч кўмитасининг вакили Беат Швайцер, Қизил Хоч ва Қизил Ярим Ой Миллий жамиятларининг Халқаро Федерацияси вакили Янко Михайлов, Қизил Хоч вакили Нина Нобель (Америка) ҳамда Испания Қизил Хоч делегати Густаво Доматолар иштирок этишди ва мухбирларнинг қатор саволларига жавоб беришди.

ФАРИДА

МАЛИКАНИНГ ТАКЛИФИ

Буюк саркарда Жалоллидин Мангубердиннинг юрт озодлиги йўлидаги жангу-жадаллари жаҳон ҳарбий санъати тарихига битилган. Унинг истеъдоди ва жасоратига Чингизхондек оламнинг ярмини титратган уруш даҳоси тан берган ва шундай деган:

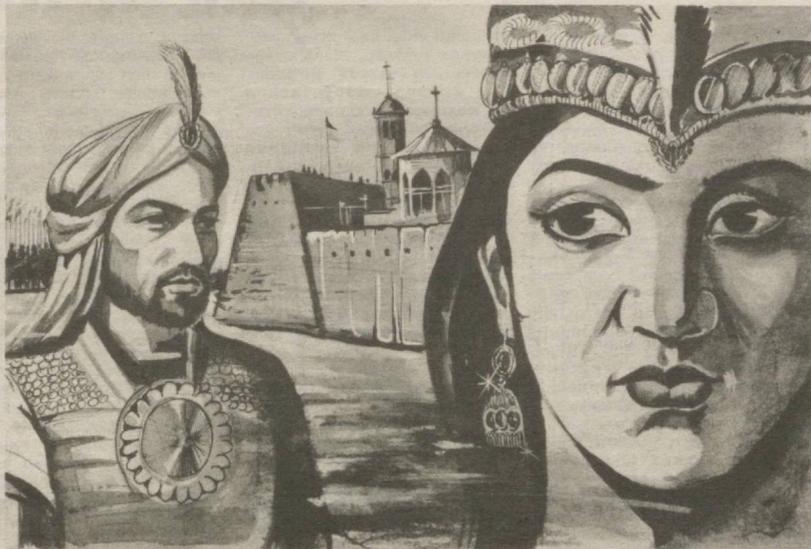
— Бахтиёр отагина бундай ўғилга эга бўлади.

Унинг лашкарбозиши туманбоши Тайнал Нуён эса Исфохондаги жангдан сўнг Жалоллидинни дохий даражасига кўтариб Чингизхонга шундай деган:

— Ҳақиқатан ҳам у ўз даврининг баҳодири ва тенгқурларининг дохийсидир.

Ануштагинлар сулоласининг сўнги Хоразмшоҳи Жалоллидиннинг ҳарбий салоҳиёти ва эришган ғалабаларини муаррихлар тарих учун ёзиб қолдиришган. Аммо унинг инсон сифатидаги сиймоси ва шахсий ҳаёти ҳақида маълумотлар кам. Унинг қўлида шахсий котиб муншый вазифасида узок йиллар хизмат қилган Шаҳобиддин Мухаммад ан-Насавий «Султон Жалоллидин Мангубердиннинг ҳаёт йўли» (Сийрат Ус-Султон Жалоллидин Манкбурни) китобида Жалоллидинга шундай таъриф беради:

— У турк бўлиб, қорамағиз юзли йигит эди. У доворакликда тенги йўқ, шерлар ичида шер эди. У камтарин, жиддий одам бўлиб, ҳеч қачон бақирмас, сўкинмас, ўз атрофидагилар олдида узини жуда яхши, сипо тутар эди. У кўп гапирмас, ҳоҳлаб қулмас, аҳён-аҳёнда жилмаяр эди. У адолатни ҳурмат қилар, ўз фуқароларига нисбатан адолатли бўлишга интилар эди.

Жалоллидин муҳаббат бобида ҳам тенги йўқ инсон эди. Унинг ўз Ватанига муҳаббати поёнсиз бўлган. Шу муҳаббат кучи билан у душманларга қирон солган. Унинг баҳодирлиги ва йигитлар султони бўлганлиги доврғу кенг таралган.

У озарбайжонликлар таклифи билан уларга ёрдам бериш учун Табризга юриш қилганда Озарбайжон ҳукмдори Отабек Узбекнинг рафиқаси Малика хотун Жалоллидинга ўз ихтиёри билан таслим бўлади. Бу малика

Қадриятларимиз қатрига боқсак...

Хоразмшоҳга ғойибона ошиқ бўлиб, унинг хузурига келганида ўз муҳаббатини изҳор қилишдан ҳам тап тортмайди. Эрига талоқ бериб Хоразмшоҳга турмушга чиқади. Бу хабарни эшитган Отабек Узбек қайғуга ботиб тўшаққа ётиб қолади ва 3 кундан сўнг вафот этади.

Шерозда Форс ҳокими Отабек Саъд ибн Заннинг кизи Маликани Жалоллидин севиб қолади ва унга уйланади. Бу киз ҳам унга чин дилдан муҳаббат қўйган ва Хоразмшоҳнинг сўнги кунларига қадар у билан бирга бўлган. Ан-Насавий маълумотларига қараганда 18 ёшли бу мастўма қизга Жалоллидин зўр муҳаббат билан қараган. Ҳатто баъзан ҳафталаб у билан бирга бўлиб барча ишларни унутган. Жалоллидин Гуржистон ҳудудига етганда

унинг ҳукмдори малика Русуданага мўғулларга қарши курашда ҳамкорлик қилишни таклиф қилади. Русуданага шундай мактуб йўллади:

— Мен Гуржистонга талончилик қилгани келмадим. Балки тинчлик олиб келдим. Мен мамлакатингизнинг кучи ва қудрати ҳақида ва гуржиларнинг жасорати ҳақида кўп эшитганман. Ҳозир эса мен бирлашишимизни ва биргаликда душманга қарши қишишимизни истардим.

Жалоллидин Маликанинг вазирига эса шундай таклиф қилади:

— Эшитишимча сизнинг подшоҳингиз аёл. Мени унга уйлантиринг ва ўзингизга подшоҳ қилинг. Ва биз биргаликда душманларимизни енгамиз. Агар Сиз шундай қилмасангиз, Сизнинг давлатингиз яқсон қилинади, мабодо мен кетсам ҳам барибир татарлар келишади.

Князь Авак Мхаргзели Хоразмшоҳ таклифини маликага етказиб Жалоллидинга турмушга чиқиш икки томон учун фойдали эканини тушунтиради. Малика Русудана Хоразмшоҳга унинг шартига кўнаса турмушга чиқишни айтади. Бу шарт эса охир эди. Жалоллидин насроний динига ўтиш керак.

Малика Русудана Хоразмшоҳга мафун бўлса ҳам ўз Ватани, динига муҳаббатни шахсий ҳаётдан устун қўйган эди. Жалоллидин эса бу шартни қабул қилолмас эди. Чунки у ислом ҳомийси ва мусулмонлар султони эди.

Ҳ. СОДИҚОВ

Вафонинг йўли

ришади. — Турдигул опа, тилимда бир савол айланаёпти. Айтмасам бўлмас. Қайта турмуш қилишни истамидингизми ёки... Она бир қимтиниб олди. Қалбидан-да, хотирасидан-да нелар кечди, билмадим, аммо... Чехраси ғамгинлашди.

...Жуда кўп жойлардан совчилар чикди. Бироқ ўзини билган киши бу ишни қилмайди, укажон. Болаларимни бироваг мутёб қилишни ўзимга эп кўрмадим. Менга оллоҳнинг ўзи сабуру қаноат берди. Эримнинг руҳини шод қилиш учун бор меҳримни болаларимга бердим. Яна шунга айтишни истардимки, мен фақат эримнинг руҳи билан тирикман. Дилимда садоқатли, иродали бу аёлга таъзим қилардим, тилимга бошқа сўз келмасди...

Исоқ САТТОНОВ

ЭРИМНИНГ РУҲИ БИЛАН ТИРИКМАН...

Бахтнинг ўмири бу қадар қисқа эканлигини, айрилиқнинг ачиқ эканлигини билмаган эканман... Уша дамлар ҳаётимдаги энг оғир дамлар эди. Энди шу уч боламини вояга етказишим, кўнгли ўқик қайнонмага тасалли беришим керак эди. Йиллар ўтди. Болаларим ҳам катта бўлиб қолишди. Ҳам ота, ҳам она бўлиб улари тарбиялашга интилдим. Қайнонам оғир дамларда менга тасалли қилмасликка сўз беришарди... Бир-биримизга сўяниб яшадик. Бахтимизга қайнонам омон бўлсинлар

ишқилиб, набираларининг тўйларини кўрсинлар...

— Корхонамиз раҳбарлари ҳақида ҳам гапирсангиз...

— Ҳа, ҳақиқатда ҳам шундай. Корхонамиз раҳбари Фулом Курбон, касабга уюшмаси кўмитасининг

раиси Ҳаким Суёновлар ҳамма маъракаларда тик туришди. Ҳамдардлик билдиришди. Барака топишсин, бир мен эмас, кимнинг тўйи, маърақаси бўлса дарров ёрдам беришиб кўнглини кўтаришади уллар.

— Айрим корхоналарда маошларини вақтида олишмаётганлигидан нолишганини эшитамиз-да...

— Бўлса бордир, лекин бизда ундай эмас. Маошларимиз ўз вақтида берилди. Корхонамиз бой. Масалан, олти ойлик дивиденд учун 53 минг сўм олдим. Ҳар ойда икки килограммдан гўшт, шакар ҳам бе-

АРМОН

Яқшанба кuni ўртоғим Уткир билан Денов шаҳрига томошага бордик. Бозорни айланган юрганимизда кўзим ногаҳон бирга хизмат қилган дўстим Бахтиёрга тушди. Тасодифий дийдорлашувдан ҳар иккимизнинг бошимиз осмонга етди. Хизматдаги хотираларни эсладик. Сўхбат асосида Бахтиёр минг дард билан онаизорининг оламдан ўтганини, воқеага бир ярим йил бўлганини, аммо уйдагиларни унга бу ҳақда хабар бермаганини айтиб ўқиди...

Мен Бахтиёр билан бир қисмда таклиф қилардим. Хиз-

матимизнинг тўртинчи ойлари эди. Бахтиёр ротамизнинг командири билан чиқишмай учтўрт фарғоналик аскар йигитлар билан кечкурун қисмдан ихтиёрий равишда чиқиб кетган. Орадан 2-3 кун ўтар-ўтмас қисмдан улларнинг уйларига шошилинч телеграмма жўнатилган. Телеграммани олган Бахтиёрнинг онаси кўрқиб, ҳушидан кетган ва орадан сал ўтмай вафот этган. Уйдагилар бу мудҳиш воқеани Бахтиёр хизматдан келгунча, яъни бир ярим йил сир туттишган. Қишлоқда 10 кунлик отпуссига келган Бахтиёрнинг бирга хиз-

мат қиладиган ҳамқишлоғи Комил бу ҳақда фақат менга айтиб берганди.

Эсимда, кунлардан бир кун Бахтиёр туш кўрганини, тушида онаси касал бўлганини айтиб хавотирланди. Биз эса уни юпатиб «тушда касал бўлган одам, ўнгда сопа-соғ бўлади», дедик. Барибир унинг кўнгли хижил эди. Бу борада уйдан акалари Уктам ва Ҳамдамлар келиб кетишди. Улар ҳам оналарини ўлимини Бахтиёрдан сир туттишган эди.

Бахтиёр аёлларни жуда қадрлар эди. Қисмимиз ёнидан

анҳор оқарди. Анҳордан турли ёшдаги аёллар сув олишар, Бахтиёр бу пайтда уларга ёрдамлашувдан эринмас, кечкурунлари эса доимо онасини соғинганини бизларга тез-тез айтарди. Шаҳарга чиқсак ҳар доим гадоларга садақа бериб ундан онаизорига умр тиларди.

Хизматдан қайтаётганимизда Бахтиёр «олдин Деновда тушамиз, бизни уйга борамиз» деб мени таклиф қилди, йўқ дейишимга қарамасдан каттиқ туриб олди, бироқ унамидим, чунки...

Бахтиёр уйига кириб борганда авваламбор онасини сўраган, уйдагилари эса онасини қўшни Сарисийё туманидаги қариндошлариникига кетган, келади, деб уни тинчлан-

тирмоқчи бўлишган, аммо Бахтиёрнинг кўнгли ниманидир сезгач, отаси Абдурахмон ота кўзда ёш билан онаси вафот этганини айтишга мажбур бўлган, Бахтиёр эса бу кургуликка чидай олмасдан ўзини ҳар ёнга урган, қишлоқ аҳли учун ўша кунни мотам бўлган.

Автобусга чиқиб она-қишлоғим томон борар эканман, Бахтиёрнинг сўзлари қулоқларим остида ҳадеб такрорланаверди: «Онамини мен ўзим ўлдирдим, мен котилман, мен бахтсизман, юрғимда кечксиз армон бор!»

Рўзиқул Низомидинов
Сурхондарё вилояти,
Сарисийё тумани

СОҒ ТАНДА СОҒЛОМ АҚЛ

Маълумотларга қараганда, республикадаги турғиш ёшидаги бирқанча аёлларда турли хил касалликлар камқонлик, буйрак, жигар ва жинсий касалликлар мавжуд. Айтиш мумкин, бу касалликларнинг давлат сибаста даражасида хал қилинмоқда. Соғлом турмуш тарзини таъминлаш борасида қилинаётган ишлар эътиборга молик. Яқинда ташкил қилинган Республика «Аёл ва саломатлик» уюшмаси ҳам ана шу мақсадга хизмат қилади. Бизнинг бугунги суҳбатдошимиз ана шу уюшма раиси Наргиза опа Абдуллаева.

Уюшмамиз соғлом турмуш тарзини яратиш мақсадида ҳукуватимиз томонидан қабул қилинаётган қонун ва дастурларни кенг омма ўртасида тарғибот ва ташвиқот қилишни бош вазифа қилиб олди.

Республикамиз аҳолисининг 12 миллионини аёллар ташкил қилса, шундан қарийб 8,5 миллиони турғиш ёшидаги аёллар экан. Бу эса бизга жуда катта масъулият юқини юқлайди. Иш жараёнида жуда кўп ташкилотлар, жумладан Соғлиқни Сақлаш Вазирлиги, «Оила» Маркази «Камолот» ёшлар жамғармалари билан ҳамкорликда фаолият кўрсатяпти. Бутун республика миқёсида иш олиб боришнинг ҳам ўзига яраша қийинчиликлари бор.

Фаол аёлларни уюшмага жалб қилиш ҳам менинчга, яхши натижа берса керак?

— Дастлаб иш бошлаганимизда, ҳар бир вилоятдан

вакил қақриб, ўттизта аёл билан ҳафталик семинар машғулотларини ўтказганмиз. Семинарда «Бугуннинг қизи — эртанинг аёли», «Соғлом онандан — соғлом бола», «Хуқуқингизни биласизми?», «Оиладаги соғлом муҳит — жамиятдаги соғлом турмуш тарзи» каби мавзуларда малакали мутахассислар маъруза қилишган эди. Семинар иштирокчиларида ниҳоятда катта қизиқиш ва масъулият ҳиссини оширган. Улар ҳам вилоятларда ана шундай семинарлар уюштириб суҳбат, баҳс-мунозараларни давом эттиришган эди. «Бирники мингга, мингники туманга», деганларидек... Сафимиз кенгайди. Олдимизга қўйилган мақсад йўлида уларнинг жойларда амалга ошираётган ишлари ҳар қанча тахсинга лойиқ.

Ана шундай фидойи аёлларимиздан бири деновлик Хадича опа Эшқулова ўз ташаббуси билан ўз ҳаменидан давлат банкига пул утказиб «Аёл ва саломатлик» фондини ташкил қилган. Шифокорлар ёрдамида Оилани режалаштириш, хотин-қизларга шахсий саломатлигини асраш туйғуларини, оналик ва болаликни муҳофаза қилиш ҳақидаги қиматли маслаҳатлардан иборат китобчалар чикарди. Бу китобчалар вилоят бўйича никоҳни қайд қилиш бўлимларига — «Бахт уйлари»га тарқатилган. Бу ерда китобчалар ҳақиқий ўқувчисини топади, яъни, никоҳдан ўтаётган ёш келин-қувўларга совға тариқасида берилади.

Тошкент шаҳрида яшовчи фаол аёлларимиздан — шоира Нилуфар опа ҳам эл юмушдек савобли ишдан четда қолмади. Нилуфар опа маҳалла ёш қизларини йиғиб ёш қизларда ўз-ўзига ҳурмат руҳини сингдириш, қиз боланинг ифпати, ҳаёси ҳақида қизларни суҳбатлар уюштирса,

келинлар уйда ана шу қизларга турли тортлар, пишириқлар пиширишни (текинга) ўргатади.

— Аёлларимиз ўртасида ёш келинларга қарата айтилаётган: «Тез-тез туғиб олсанг, биратўла туғишдан қутилсан», деган фикрларни ҳам эшитиб қоламиз. Бу нотўғри маслаҳат, албатта. Аёл организмга жиддий зарар етказиши табиий. Туғиш ёшидаги аёллар саломатлигини тиклаш — соғлом авлод қафолати эмасми? Бу борада қилинаётган ишлар хусусида тўхталсангиз.

— Чет — элларда, хусусан ривожланган Европа мамлакатларида соғлиқни сақлаш тизими пуллик. Улар оддий «тез ёрдам» қақришса ҳам пул тў-

маёқул. Уларга йўл-йўриқларни тушунтириш, ўзининг соғлиги ҳақида қайғуришга даъват этиш айнан бизнинг, уюшмамизнинг вазифамиз. Кўпчилик аёллар ҳатто, давлат шифохоналари ва поликлиникаларидан контрацептик воситалардан текинга фойдаланиш мумкинлигини билмайди.

— Эҳтимол аёлларимизнинг ўзлари ҳомиладорликдан сақланиш учун шифокорга боришни хоҳлашмас.

— Гапингизда жон бор. Халқимизда «Унта бўлса, ўрни бўлак» деган мақол бор. Аллоҳ rischi билан беради, деган тушунча билан шундай қилишди. Инкор қилмоқчи эмасман. Лекин ўша аёлга оилани оқилона режалаштиришнинг афзаллиги томонларини тушунтириш лозим. Вилоятлар, туман, қишлоқлардаги аёллар билан бўлган суҳбатлардан шу нарсани маълум бўлаётгани, ҳали биз аёлларимиз билан кўп ишлашимиз керак. Чунки, аёлларимиз ўзларининг соғлиқлари энди туғилажак фарзандларнинг ҳам соғлиғига таъсир қилишни теранроқ ҳис қилмоқлари керак. Агар улар шу масъулиятни сезишганда эди, келажак авлод олдида ўз саломатликлари, оилани оқилона режалаштирганликлари билан юзлари еруғ бўлар эди. Ҳали бу ҳаммаси эмас. Бу келажак авлоднинг жисмоний соғломлиги олдидаги бурч, масъулият, холос. Унинг маънан баркамол бўлиб ўсишида ҳам бош масъул — она!

Аччиқ бўлса ҳам бир ҳақиқатни айтишни истардим. Халқимизда лоқайдлик касали тарқалган. Ҳамма иллат ана шу бепарволикнинг «мева»лари.

— Наргиза опа, аёллар йилида уюшма олдида турган иш режалари ҳақида ҳам тўхталсангиз.

— Қишлоқ аёллари билан яқиндан, дилдан суҳбатлашш,

лашади. Шу боис бўлса керак, хотин-қизлар ўз соғлиғига жиддий эътибор қилган, қарашаркан. Аёллар қачонки, ўзлари фарзанд кўришни хоҳлашсагина ҳомиладор бўлишар экан. Уларда исталмаган ҳомиладорлик ҳолати йўқ экан. Оилани оқилона режалаштиришди. Энди биздаги ҳолат билан солиштириб кўринг. Вилоятларда бўлганимизда шу нарсага эътибор, аёлларимиз ҳомиладорликдан сақланиш йўлини билмаслиги туйғайли кетма-кет туғиш ёш исталмаган ҳомиляни сунъий йўл билан олдириш (обортлар) натижасида саломатликларини йўқотадилар. Натижада камқон оналар, носоғлом болалар дунёга келади. Касалликни давлатдан кўра олдини олган

муҳтожларга ёрдам бериш мақсадида июнь ойидан бошлаб вилоятларга хизмат сафарлари уюштиромоқчимиз. Сафарда «Оила» Маркази билан ҳамкорликда «Оиланинг репродуктив хуқуқлари» мавзусида семинарлар ўтказишни режалаштирдик. Меҳнат оромгоҳларида дам олаётган юқори синф қизлари билан «XX аср қизи — XXI аср аёли», деган мавзуда суҳбатлар ўтказишни ният қилдик.

— Наргиза опа, оиланинг ҳақида ҳам гапириб берсангиз.

— Оиладан мамнунман. Турмуш ўртоғим Адбубоҳид ака Абдуллаев «Зафар Иакционерлик жамиятида тафтиш ҳайъати раиси бўлиб ишлайдилар. Иккита фарзандимиз бор. Қизим Дилноза 10-синфда ўқийди. Инглиз, рус тилларини яхши билади. Фортепианода куй чалишни ёқтиради. Уғлим — Азизжон Ўзбек-Турк тилида 8-синфда ўқийди. Беш — тилни, турк, араб, инглиз, рус тилларини яхши билади. Қайнона-қайнотам, биз ҳаммамиз бирга яшаймиз. Ишхонада раҳбар бўлганим билан уйда фарзандларимга оналик, қайнона-қайнотамга келинлик, турмуш ўртоғимга аёллик бурчимни унутмасликка ҳаракат қиламан.

— Мазмунли суҳбатингиз учун раҳмат. Эл-юрт фаровонлиги йўлидаги хайрли ишларингизда омад тилайман.

Суҳбатдош:
Нафиса АННАЕВА

Қизни олиб янгалари Қутиб турсин ёр-ёр. Ок сут берган онажони Рози бўлсин ёр-ёр.

Бу қадимий халқ қўшиғини қачон, ким томонидан ёзилганини ҳеч ким айтиб бериолмади. Битта нарса маълумки бу қўшиқ эскирмасдир. Демак, қадим замонларда ҳам қизни узатиб бориш янгаларга топширилган, сўнг уларни ёнида дугоналар, қариндош-уруғ, маҳалла-гузар ва ҳоказолар.

Келиннинг янгаси — келиннинг сирдоши, маслақдоши, ишонгани.

Одатда бу шарафли вазифага кўпни кўрган, қиз узатиб, келин олган, пиру бадавлат онахонлардан ёки эл ҳурматини қозонган, оилапарвар, маҳаллада ҳамма ишонадиган, энг муҳими узатилаётган қизни яхши биладиган ўрта ёшли аёллар ёки келиннинг янгаси танланади.

Келин янга ҳозирда қандай танланмоқда, унинг вазифаси нималардан иборат? Умуман келин янга керакми, ёки йўқми, ушбу хусусда Тошкент шаҳрининг энг намунали маҳаллаларининг хотин-қизлар кенгаши раислари билан суҳбатлашдик.

ХУРСАНОЙ АВАЗОВА, Яққасарой тумани, Сарикўл маҳалласи хотин-қизлар кенгаши раиси:

— Келинга янга керак, албатта. Менимча, келиннинг янгасини вазифаси уни кийинтиришдан эмас,

КЕЛИННИНГ ЯНГАСИ

балки анча олдин бошланади. Тўйга бир оилар қолганда, келин болани қақриб, борадиган хонадон қандай жой эканлиги, энди бўёғига фотиҳали қиз ўзини қандай тутиши, қаерларга бориш мумкин, қаерларга бориш мумкин эмаслигини тушунтиради.

Фотиҳа қилинган қиз, — энди унинг тақдири ким биландир чамбарчас боғлиқ, У улкан синов олдида турибди. Келин янга буларнинг барчасини унга тушунтироми, энг муҳими чўчитиб юбормасдан, биринчи кечанинг сир-асрорларидан хабардор қилмоғи лозим.

Мусаллам АЪЗАМОВА, Собир Раҳимов тумани «Хислат» маҳалласи хотин-қизлар кенгаши раиси:

— Янга танлашда қиз боланинг онаси хато қилмаслиги керак. Мабо-до янга нотўғри танланса, тили-жағига суюниб қолганлардан бирортаси бўлиб қолса борми, худо урди, девяверинг. Ундайлар пашшадан фил ясаб, бир гўнчадек қизни баднон этиб, битта уруғни етти пуштигача ерга қаратиши мумкин.

Менимча, оилада, уруғ-аймоқдаги аёллар қиз болага то келин янгага қадар ҳам поклик, қизнинг шаъни, ифпати бир ўзининг эмас, бутун оилани шаъни эканини уқтириб туриши керак.

Озода ЗОКИРОВА, Мирзо Улугбек тумани хотин-қизлар кўмитаси етакчи мутахассиси.

— Тўғри айтасиз, Мусалламхон, битта қиз боланинг шаънини ҳимоя қилиш учун қадимда маҳалла-маҳалла билан, қишлоқ-қишлоқ билан олди берди қилмай қўйган пайтлар ҳам бўлган. Нега, ахир битта маҳалладан битта бузилган қиз қилса ўша ерда тарбия нотўғрироқ, билинги ўша ерда ё оилада, ё мактабда, гузарда тарбияга дарз кетган. Шунинг учун қадимгилар «Битта болага етти маҳалла ота-она» дейишган. Ҳозирги кунда маҳалланинг бир четиди ақлини унча танимаган, аммо, балогатга етган ёшлар ўпишиб турганини кўрган ёши катталар, менга нима, бегонанинг қизию, деб кетаверади. Ёшлар эса «Сизга нима ўзингизнинг болангизга хўжайинлик қилинг» дейиши ҳам мумкин. Буларнинг бари ёшларни асл мусулмонча тарбия ололмаётганидан дарак беради. Битта маҳалладан бир йилда бир неча оила ажрашаётган бўлса, қизлар бир оёй яшамасдан қайтиб келаётган бўлса, ўша ерда тарбия борасида ҳеч иш қилинмаётгани аниқ. Мен такрор бўлса ҳам айтаман, айниқса қиз болани турмушга тайёрлаш ақлини танигандаёқ бошланиши керак. Келинчакни катта синовга бир-икки

кунда тайёрлаб бўлмайди.

ГУЛЧЕХРА РИЗАЕВА — врач, гинеколог:

— Янгалар келинчакни биринчи кечага тайёрлаётганда бир оз бўлсада табобатдан хабардор бўлиши лозим. Агар улар маслаҳат сўраб бизга мурожаат қилса ҳеч қачон йўқ демаймиз. Янга гўшангага қираётган қувёга ҳам меҳр-ли, ниҳоятда нозик муомалада бўлиш кераклигини айтмоғи даркор. Акс ҳолда келинчак руҳий зарба олиб, эркак киши билан яшашни умуман рад этиши мумкин. Бундай ҳолатлар бизнинг касбда қайд этилган.

ТОЗАГУЛ АБДУЛЛАЕВА — Сирғали тумани, «Ҳабибий» номли маҳалла хотин-қизлар кенгаши раиси:

— Янгаларни тўғри танлаш ҳақида гап кетди. Шундай маҳаллар бўлади-ки, у ерда келинга янга бўлиш учун бир-неча аёл даввогар бўлиб чиқади. Кимдир келин янгага бериладиган совға, сарпога қизикса, кимдир ном чиқариш учун, айримлари, нимага мени янга қилишмиди, қизини бир гапи бордир, дейишдан ҳам қайтмайди. Шунинг учун келиннинг онасини эмас қариндош уруғ ҳам бепарво бўлмаслиги керак. Баъзан келин бола юрагини очмайдиган, тўй қилаётганларга хусумати бор аёл янга бўлади-ю, тўй эртасига азага айланади. Ким янга бўлиши кераклигини қизнинг ўзидан ҳам сўраш керак.

Суҳбатдош:
Зулфия МУМИНОВА.

ТАРБИЯ ТАБИАТГА УЙҒУН БЎЛСА...

«Табиатга яқин ўйинлар» 8-сон

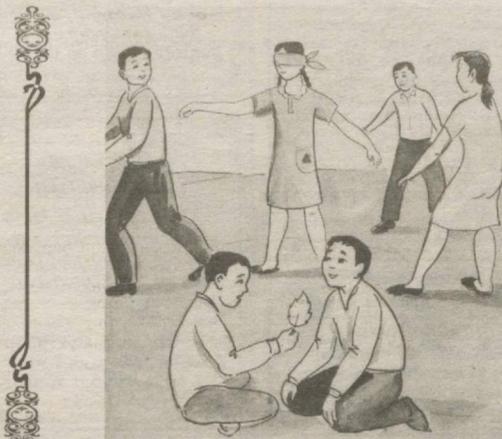
Касбим тарбиячилик, ҳозирда уйда беш нафар фарзандим тарбияси билан машғулман. Ҳозирда ишламаётганлигимга қарамай, бирон кун ҳам касбим доирасидан четга чиқолмайман, негаки, илгари боғчада тарбиячилик қилган бўлсам, ҳозирда уйда болаларим тарбияси билан машғулман. Фарзандларимга тўғри тарбия беришга, уларни ҳаётга тўғри йўналтиришга ҳаракат қиламан, баъзан эса тарбияга доир адабиётлардан фойдаланган чоғларим ҳам бўлади.

Шунча йиллик орттирган тажрибамдан келиб чиқиб мен ҳам она, ҳам мутахассис сифатида рўзноманинг «Табиатга яқин ўйинлар» руқнига ўз мулоҳазаларим билан қатнашсам, деган мақсаддан ушбу мактубни ёзаялман.

Биз ҳам бир пайтлар шўх-шодон болалик давларимизни бошдан ўтказганимиз. Уларимиздан салгина олисроқда жойлашган кенг сайхонликка чиқиб маҳалла болаларио-қизлари жамуллажам бўлишиб бир-биридан қизқарли, серзавқ ўйинларни ўйнардик. Бир ёқдан тиним ва чарқок билмас болалик онлари, бир ёқдан эса қизиқиш устун келиб қандай кеч бўлганини билмай қолардик. Бунинг устига биз болалар ўйнаётган сайхонлик ям-яшил дарахлар, гиламдек ястаниб ётган майсалар қўйнида бўлгани учун эҳтимол биз ҳозиргача бирон бир дард чекмай ўсгандирмиз.

Уша болалигимда ўйнаган ўйинларимнинг баъзиларини яхши эсламан. Фарзандларимга ҳам ўргатиб бораман. Қўйида мен ўша ўйинларни ўйнаш қоидалари билан газетхоналарни батафсил таништироқчиман.

«Жами» ўйини. Бу ўйин ўйнаш чоғида неча киши иштирок этиши фарқланмайди, яъни қанча кўп киши қатнаша, шунча қизқарли, серзавқ чиқади. Ўн киши қатнаша дейлик, бир киши навбати билан шундай санайди. «Бир, икки, уч-гуч», охири қолган киши аниқ бўлгач, доира чизлади ва доиранинг ўртасига минора тарзда беш-олтита катта-кичик тошлар териб чиқилади. Охири қолган бола ўша ҳалқанинг ёнида туради, қолган ўйин иштирокчилари эса бирма-бир тизилишиб копток билан

ҳалқадаги тошларни уриши лозим. Ҳалқа ва ҳалқадаги тошни мўлжалга олувчи болалар ўртасидаги оралик қамиди 5-6 метр бўлиши лозим.

Ҳалқадаги тош урилиб туширилгач, ҳалқа ёнидаги бола дарҳол коптокни олиб, ўйин иштирокчиларини бирма-бир қуллаб тутиши, ўйин қатнашчиларига доирадаги қулатган тошларни қайтадан тердирмаслиги лозим. Агар улар абжирлик қилиб олдидаги тошлардан ясалган минорани тиклаша, ўйин иштирокчиларининг барчаси шу ҳалқа атрофида тизилишиб, бараварига «жами, жами» дея қичқиради шодонлик билан.

Бу билан улар ҳалқадаги тошларнинг жами терилганини раъий маъно, яъни бир сўз орқали айтишади. Ўйин болаларни чақонликка, зийрак ва абжир бўлишга ундаш билан бирга уларни жисмонан соғлом ва барқамол бўлиб ўсишларига замин яратди.

«Ким билимдон» ўйини. Бу ўйин ҳам асосан табиат қўйнида ўтказилади, бироқ бунинг шартлари бироз қийинроқ. Ўйинда иштирок этувчи болалар икки гуруҳга бўлинади. Ҳар бир гуруҳга сардор сайлангач, қайси гуруҳ биринчи бўлиб жавоб бериши аниқлаб олинади. Сўнг олдиндан териб қўйилган ва аралаштириб ташланган турли хилдаги дарах ва ўтларнинг барглари бирма-бир намойиш қилинади. Жавоб учун беш дақиқа вақт белгиланади. Гуруҳ аъзоларининг ҳар бир жавоби бир балдан баҳолашиб борилади, жавоб беролмасалар очқолар олиб ташланади. Ўйин охирида йиғилган умумий баҳо қайси гуруҳ ғолиб чиққанини

аниқлаб беради.

«Ким билимдон» ўйини болаларни тез ўйлашга, дов-дарахт, ўт-ўланларнинг номларини мукамал билишга, қолаверса, хотирани мустаҳкамлашга ундайди. Бу ўйинни ўйнаган болалар ўз устларида ишлаш, ўйинда ютқини қўлга киритиш (у вақтларда 1-ўрин ҳам юксак мукофот эди бизларга) астойдил бел боғлайдилар, китоб ва зарур қўлланмалардан фойдаланиб кўпроқ билимга эга бўлардилар.

«Тапир-тупир қалдирғоч» ўйини. Бу ўйин ҳам унчалик қийин эмас. Иштирокчиларга битта рўмол керак бўлади. Ўйинни бошлаш учун ўйин қатнашчилари саналади-да, охири қолган боланинг кўзлари маҳкам боғланади. Қолган болалар унинг атрофини ўраб туради. Ўйин иштирокчиларидан бири кўзи боғланган боланинг пешонасига секингина чертади. Бу чертқи гўё қалдирғочнинг қаноти теккандек охишта беозор бўлиши лозим. Боланинг пешонасига чертилганидан кейин барча болалар бирданга сафланиб туриб олишади-да, сўнгра «Тапир-тупир қалдирғоч, қани, топчи, кўзинг оч», дея қичқириб айтишади. Кўзи боғлиқ бола бу гапдан кейин кўзларини очиб пешонасига чертган болани топиши лозим. Агар тўри топса, энди унинг ўрнини ўша бола эгаллайди.

Бу ўйин ҳам болани топагон бўлишга, сезги органлари орқали ўйлаб топишга, умуман ундаги қобилиятларни кучайтиришга хизмат қилади.

Гулнора ТОХИРОВА,
Оққўрғон

УНИ БИР КУНИ КЕЧИРАСИЗ

«Унинг тўйи тезроқ ўтсайди» 40-сон

Азиз синглим, Д... бек қизи! Сизнинг мактубингизни ўқиб худди мен сингари алданиб қолганимизни билдим.

Биласизми, мен ўз тенгим йигит билан роса 4 йил севишиб юрдик. Биз бир-биримизга қанчадан-қанча ваъдалар берган эдик. Танишган куним билим юртида ўқирдим. У хар душанба куни автовокзалда кузатиб қўярди. Ўқишни битиргач туман марказий шифохонасига ҳамшира бўлиб ишга келдим. Навбатчи бўлиб қолган кунларим 3... албатта келарди. Мен бу йигитга шунчалик боғланиб қолган эдимки, усиз бир кун ҳам ишолмас эдим. У хар учрашувда севги изҳор қиларди. Мен эса севгимни билинтирмасликка ҳаракат қилардим, лекин кўзларимдан ҳамма нарсани биларди.

Кунлардан бир куни кўшлар 3...нинг тўйи бўлапти, унга Ойдинни унаштириб қўйишди дейишди. Қизлардан хафа бўлиб уйга кириб кетдим. Телефон жиринглади, олсам 3... экан. Хол-аҳвол сўрагандан кейин бўлиб ўтган гапни айтсам: «Йўқ, агар мени яхши кўрсангиз менга ишонинг, мен фақат сизни дейман», — деб ишонтирди. Биз хар куни кечки пайт бир соат учрашардик ва 3...нинг сиқилиб юрганини сезиб турардим. Сабабини сўрасам, уйдагилар билан уришиб келялман», — дерди.

Орадан бир ой ўтгандан сўнг ҳолам билан дорихонадан чиқиб келаётганимда 3... Ойдин деган қиз билан музқаймоқ еб ўтирганини кўрдим. Қандоқ қилиб ёнидан ўтиб кетганимни ўзим ҳам билмайман, яхшиямки холам ёнимда экан. Кейин менга кўнғироқ қилиб: «Кўрдингизми, уйдагилар қандай хунук қизни олиб беришмоқчи, лекин мен уйдагиларга фақат Г...ни оламан дедим. Ойдинга эса сизни кўрсатиб, шу қизни яхши кўраман, деб айтдим», — деди.

Севги шунчалик кучли нарса экан. Мен яна 3...га ишониб учрашиб юрдим. У бир куни кечки пайт «чиқинг, гап бор», — деди. Нима ҳам қилардим яхши кўраман, шунинг учун чиқдим. Анча гаплашиб ўтиргандан сўнг у: «Бугун бизнинг фотиҳа тўйимиз бўлиб ўтди», — деди. Ўзимни аранг қўлга олиб, майли 3... бахтли бўлинг дедим. У эса «тушунинг, мен аямини деб шундай қилдим. Дадам аямини уриб юракларини сиқиб юбормасинлар дедим», — деди.

Мен билардимки ойижониси жуда кўп азоб-ўқубатларни бошдан кечирган аёл. Бунга кўриб турган тўнгич ўғил унинг кўз ёш тўкишини истамайди.

Иложим қанча, тақдирга тан бердим. Унинг тўйи куни Наманган шаҳридаги қариндошларимизникига кетдим. У ерда кечаси билан йиғлаб чиқдим. Уйга келиб билинтирмасликка ҳаракат қилдим, кўшнимиз чиқиб 3...нинг тўйига бордик, деса роса йиғлаб юбордим. Ўзимни ҳеч тўхтаолмасдим. Мени сиқилиб юрганимни кўрган ойижонимни қон босимлари кўтарилиб кетди. Кейин катта опам «Сенга 3... керакми ёки ойингми», — деди. Мен ўзим билан ўзим бўлиб юраверибман, уйдагиларни хаёлимга келтирмабман, чунки шу кунларда қайсар ва жуда жаҳлдор бўлиб қетдим. Ишхонамдагилар ҳам хайрон. Хулласи калом анча қўйналдим. Хаттоки ўзимни осишга ҳам аҳд қилдим. Арқонин устунга боғлаганимдан кейин кенжа укам молхонага кириб қолди. Шу-шу укамга пул бериб «кўрганларингни ҳеч кимга айтма», — деб, ялиниб юраман. 3... фарзандли бўлди ва тўйидан уч йил ўтиб, ишхонамга кўнғироқ қилиб учрашайлик деди. Мен ишхонамиз дарвозасидан чиқишимда 3... кулиб менга қўл бериб сўрашди. Биз бунгача тўйдан кейин кўчада кўришиб қолсақ худди бегоналардай ўтиб кетардик. Ва ўшанда 3... менга тўйдан олдин уйларида бўлган можароларни айтиб берди.

Уша куни мен 3...ни кечирдим. Ҳа, кечирдим. Чунки 3... муҳаббатдан воз кечиб ойижонисини танлаб тўғри қилди. Эртаси куни унинг ишхонасига кўнғироқ қилиб 3... жон «мен сизни кечирдим ва сизга каттадан-катта бахт тилайман», — дедим.

3... эса «Г... сизга раҳмат, бахтли бўлинг, мендан зўрига турмушга чиқинг. Қизимни сизни исмингиз билан атаганман. Қизимни эркалашлари ва шўхлиги сизни эсимга солади», — деди...

Ўтган воқеаларга ҳам мана 7 йил бўлди. Д... бек қизи мен сизга чидам ва қаноат тилайман. Вақти келиб сиз ҳам биз сингари севганингиз билан учрашиб қоласиз. У ўзининг нима учун шундай йўл тутганини сизга тушунтириб беради. Мен ҳали турмушга чиқмаганман ва Оллоҳ таолодан сўрайманки биздақа «алданган» қизларга ойдек бахт, шириндан ШАКАР фарзандларни беришини.

ГУЛАНДОМ
Наманган вилояти

Янги қурилаётган ёш оилаларга мебелнинг қандай аҳамияти бор экан. Мебель яхши бўлса, оила яхши бўлади, ёмон бўлса ёмон бўладики? Қуда томон — қувё томон қуданинг топган мебели шу экан-да, майли ўзлари тинч-тотув бўлиб, бахту-саодатли, ували-жували бўлиб юрсинлар деб қўя қолсалар бўлмасмикан?

Чимилдикдан шахд билан чиқиб кетган қувёни қайтара олмаган, ўзларини

ПАСТКАШ ЯНГАЛАРДАН НАФРАТЛАНАМАН!

ўзлари иснодга қолдирган қиз-жувонлар пул деб янги қурилган оилани дилини оғритишга қандай журъат этдилар?

«Агар 2 минг сўм бермасангиз қувё бола — ўғил бола эмас экан деймиз» — деган сўзни айтган фаросати йўқ, бетамиз янгаларнинг боридан йўғи яхши эмасми?

«ЯНА БИР БУЗИЛГАН ОИЛА» — 44-сон
«КУЁВ ЧИМИЛДИҚҚА КИРМАДИ» — 45-сон

Мен ҳам янги қурилаётган оилаларда кўп кўраман. Келинни қувёнига олиб келишганда қувё келинни машинадан тушишини кўп кутиб туради. Машина ичида ўтирган янгалар қувё то-

нидан пул талаб қилишади, бўлмаса «келинчакни бермаймиз» деб ўз сўзларида қатъий туриб олишади. Қўлингизни қуриб бўлган ўша пулни сўрашни қайси таъмагир, калтафаҳм ўйлаб чиқарган экан?

Қувё бола машина ёнига келиши билан келинчакни машинадан тушириб, «остонаси тиллодан» бўлган хо-

надонга ёр-ёрлар айтиб, қарнай-сурнайлар билан висол оқшони — никоҳ кечасини бошлашга шошилмайдиларми?

Тўю, томошаларни тезроқ кўрай десалар бўлмасмикан?

Мен келинни машинадан туширмай пул сўраган янгалардан нафратланаман.

НОДИРА РАҲИМОВА,
Тошкент савдо
фирмасига қарашли 8-сон «Совгалар» дўкони сотувчиси

ТАБРИКЛАЙМИЗ!

Айиз онажоним Хосият
АЛИМАРЗОЛОВА!

Сизни 20 май 46 ёшга тўлишингиз ва алоқа тармоғидаги 20 йиллик фаолиятингиз билан табриклайман. Дадам иккинчизингиз 23 йиллик ҳаётингизга ҳавас қилиб фахрланаман. Сизга узоқ-умр, соғлиқ тилайман.

Қизингиз Шахноза

Мухтарам Шўлабан
ОБИДОВ!

Сизни тугилган кунингиз билан кутлаймиз! Узоқ умр, соғлиқ, ишларингизда катта омадлар ёр бўлсин.
Укангиз Маҳаммад Солиҳ

Айиз Рабиб
ҲИҶРАТДИНОВ!

60 ёшингиз қутлуг бўлсин! Матбуот тарқатиш соҳасидаги 44 йиллик меҳнатингиз роҳатини кўринг. Сизга узоқ умр, соғлиқ, омад тилаб дўстларингиз

АКМАЛЖОН
В.А. ИКРОМЖОН!

Сизларни 22-май таваллуд кунингиз билан табриклаймиз. Аллоҳдан соғлиқ, узоқ умр бахтдан тахт тилаймиз.

отанг Баҳодир, онанг Фароғат, укаларинг Санжар, Элёр ва Соҳиба

Айиз Набиром
САОДАЯҚОВА!

Сени 15 май 3 ёшга тўлишинг билан кутлаймиз. Оллоҳдан сенга узоқ умр, бахт-саодат тилаймиз.

Даданг, Мухтабар ойинг, Махмуд тоғанг ва Мухаббат холанг

Қибрай тумани,
Ёнарик қишлоғида
яшовчи

Долоннов Шонр!

Таваллудингизнинг 50 йиллиги билан кутлаймиз! Бизнинг бахтимизга доимо соғ бўлинг, узоқ умр кўринг.

Рафиқангиз Нафиса, фарзандларингиз Дилдора, Ҳилола, Зоир, набираларингиз Феруза, Соҳиба

Шайхонтоҳур туманидаги ЧПФ «Зиёда-К» хусусий ишлаб чиқариш тижорат фирмаси тугатилади.
Давволар учун манзилгоҳ: Шайхонтоҳур тумани, Хувайдо 2-проезд, 21-уй. Телефон: 46-07-24.

ЯХШИЛИК АЛОМАТИ

Онамнинг айтишича, бувам бир кун тушида кўркам от миниб кетаётган экан. Негадир от буйимнинг қизлик ўйи олдига келганда тўхтаб қолибди. Бувам ҳарчанд ҳаракат қилмасин, от сира юрмас, ўрнидан силжимасмиш. Шу пайт бувам уйғониб кетибди. Кўрган тушида қандайдир ҳосият борлигига иқдор бўлибди ва ўша уйдаги қизга уйланиш керак, деб совчи юборибди. Лекин буйим «мен қосибнинг ўлига эрга тегмайман» деб, рад жавобини берган экан. Шундан сўнг бувам, гарчи ёш қиз бўлишига қарамасдан, касал бўлиб қолибди. Тўшаққа миҳланиб ётган чоғида

обдон ўйлаб кўрибди. Совчиларни ноўрин халфа қилганига ичиди иқдор бўлибди. Тўсатдан дардга чалинганлигининг босини ҳам шундан деб билибди. Ва ниҳоят, охири қосибнинг ўлиги, яъни бувамга турмушга чиқишга рози бўлган экан.

Шундай қилиб десангиз, тушда от кўриш-лик, яхшилик аломати бўлиб, одамнинг муқаддаси ҳосил бўларкан.

Т.ҚОСИМОВ

«ОКАСИ АЙЛАНСИН, АЗИЗИМ»

Яхши одамнинг яхшилиги, самимийлиги, дилоҳулиги унинг юз-кўзларида, чеҳрасида, ҳатти-ҳаракатларида ойнадай табиий кўриниб туради. Матбуот соҳасида техник муҳаррирлик қасбининг юксак билимдонини, тўғрироғи ўз ишининг «классиги» даражасига етган Олимжон Ҳақимов ана шундай инсонлардан бири.

Олимжон ака дунёга келганида раҳматли оталари Ҳақимжон ака: «Илоё, худо берган умринг эл-юрт хизматида ўтсин, ўғлим» деб, раҳматли оналари Тожиниса ая: «Илоё, бахтингни одамлар орасидан толгин, болам», деб дуолар қилган бўлсалар ажаб эмас. Шу боис, мудом яхшилик кўчасидан ҳалол ва самимий қадамлар билан ўтиб келаётган Олимжон акани ярим Тошкент танийди, десак, асло муболага бўлмайди. Бу дугўй инсон ўз қасбининг моҳир устаси бўлиш билан бирга, тўй-маъракаларда эл-юрт хизматини сидқидилдан бажариб, фақат барака топиб, кўпнинг дусини олиб келаяпти.

1956 йил ўрта мактабни битириб, 1-шаҳар босмахонасида оддий ҳарф терувчи бўлиб иш бошлаган Олимжон Ҳақимов, 1958-64 йилларда Тошкент Давлат университетининг журналистика факультетини тугатиб, «Ўзбекистон овози»да саҳифаловчи вазифасига ишга қабул қилинди. Бу даргоҳда Саъдулла Қароматов, Мақсуд Қориев сингари таниқли ёзувчилар билан ишлади, улардан матбуот сирларини ўрганди. Махшур шоирамиз Зулфия опанинг тақлидларида мувофиқ, 1972 йилда «Саодат» журнаliga техник муҳаррирликка ишга ўтди ва шу қутлуг даргоҳда 1998 йилгача хизмат қилди. Олимжон ака Зулфия опа билан ишлаган йилларини ҳаммиша умрининг энг унутилмас, ажойиб саҳифалари деб билади, у кишини миннатдорлик туйғуси билан эс-

лайди. Айна пайтда Олимжон Ҳақимов «Муштум» журнали ва унинг иловаси «Афанди» газетасида масъул котиб лавозимида ишлаяпти.

Олимжон ака узоқ йиллар киши учун катта-кичик, ёш-қарининг фарқи йўқ, иложи бўлса биринчи бўлиб салом беради, хол-аҳвол сўрайди, кўнглини олади. Бирор бир одамнинг дардига малҳам бўлгиси келадди, мушуқлини осон қилишга интилади. Ҳеч бўлмаганда яхши сўзини аямайди. Оилапарварликда ҳам Олимжон акадан ҳар қанча ибрат олса арзийди. Турмуш ўртоғи Зироат опа билан беш фарзандни тарбиялаб вояга етказди. Ўғиллари — Ҳотам ошпаз, Адхамжон савдо ходими, Раҳматжон матбаачи, қизлари — Назира, Нодиралар боғчада тарбиячи бўлиб ишлайди. Улар эл-юрт меҳрига сазовор бўлган, меҳнатқаш ва меҳрибон оталари билан ҳар доим фахрланадилар. Келинлари, куёвлари у кишини ўз оталаридай ҳурмат қилади. Набиралари эса суюкли бобоқонларини еру-қўкка ишонмайдилар. Олимжон ака ана шундай бахтли оиланинг бошлиғи.

— Ҳар бир оиланинг ўз сир-синоати бор, — дейди Олимжон Ҳақимов. — Аввало, оилада ёлғон ишлатилмаслиги, ҳар қандай оилавий сир ташқарига чиқмаслиги керак. Оиланинг катта-кичиги бор-йўққа, қаноат қилишга ўрганиши лозим. Эр-хотиннинг бир-бирини тушуниши — оиланинг бахти. Меҳнатга тўғри ва ҳалол ёндашиши, ўз қасбини севиши ва қасби орқали топган даромадига қаноат қилиш ҳам оилани мустаҳкамлайди...

Мухтарам Олимжон ака, муборак 60 ёшингиз қутлуг бўлсин! Яна узоқ-узоқ йиллар ҳаммамизнинг самимий, дилқаш, меҳрибон, ширинсўз Олимжон акамиз бўлиб юришингизни Оллоҳдан тилаймиз!

Олимжон ака фаришталар инсон. Шу боис у киши кирган даврага, ё хонага фаришта киргандай бўлади. Тўй-маъракаларда Олимжон ака узатган ошнинг мазаси бўлакча, чойнинг таъми ўзгача. У

киши учун катта-кичик, ёш-қарининг фарқи йўқ, иложи бўлса биринчи бўлиб салом беради, хол-аҳвол сўрайди, кўнглини олади. Бирор бир одамнинг дардига малҳам бўлгиси келадди, мушуқлини осон қилишга интилади. Ҳеч бўлмаганда яхши сўзини аямайди. Оилапарварликда ҳам Олимжон акадан ҳар қанча ибрат олса арзийди. Турмуш ўртоғи Зироат опа билан беш фарзандни тарбиялаб вояга етказди. Ўғиллари — Ҳотам ошпаз, Адхамжон савдо ходими, Раҳматжон матбаачи, қизлари — Назира, Нодиралар боғчада тарбиячи бўлиб ишлайди. Улар эл-юрт меҳрига сазовор бўлган, меҳнатқаш ва меҳрибон оталари билан ҳар доим фахрланадилар. Келинлари, куёвлари у кишини ўз оталаридай ҳурмат қилади. Набиралари эса суюкли бобоқонларини еру-қўкка ишонмайдилар. Олимжон ака ана шундай бахтли оиланинг бошлиғи.

— Ҳар бир оиланинг ўз сир-синоати бор, — дейди Олимжон Ҳақимов. — Аввало, оилада ёлғон ишлатилмаслиги, ҳар қандай оилавий сир ташқарига чиқмаслиги керак. Оиланинг катта-кичиги бор-йўққа, қаноат қилишга ўрганиши лозим. Эр-хотиннинг бир-бирини тушуниши — оиланинг бахти. Меҳнатга тўғри ва ҳалол ёндашиши, ўз қасбини севиши ва қасби орқали топган даромадига қаноат қилиш ҳам оилани мустаҳкамлайди...

Мухтарам Олимжон ака, муборак 60 ёшингиз қутлуг бўлсин! Яна узоқ-узоқ йиллар ҳаммамизнинг самимий, дилқаш, меҳрибон, ширинсўз Олимжон акамиз бўлиб юришингизни Оллоҳдан тилаймиз!

Ашурали Жўраев,
«Муштум» журнаli
бош муҳаррири.

«Оила ва жамият» ўқитномаси

Тўртаклар

Тўрқда бир ушоқ жиларди аранг,
Қарасам тағида экан чумоли.
Шу ушоқ улашган насиба, қаранг
Савоби чумолига, бизга уволи.

Бир йигит хурсанд қаранг,
Ёрим гулимини олди деб,
Гул тупи йилгар қаранг,
Бағрим боламсиз қолди деб.

Қайси бир нодон парини,
Бахти қўшалок, ажаб,
Камтарин ақли борини,
Бағри бўшалок, ажаб,
Рустам ҲОЖИЕВ,
гулчи боғбон, Жар-ариқ маҳалласи

Маслаҳатхона

«ЮЗ ДАРГА ЮЗ ДАВО»

Яқинда «Истиклол» нашриёти «Юз дарга юз даво» номли китобчани нашрдан чиқарди. Мазкур китобчада юзга яқин касаллиқнинг табиий неъматлар, шифобахш гиёҳлар ва турли беозор омиллар ёрдамида даволаш йўллари ёритилган.

Газетамизда ушбу китобчадаги фойдали маслаҳатлардан айрим-айримини чоп этиб боришни ният қилдик.

МАДОРСИЗЛИК

Йилнинг тўрт фаслида инсон организмиде турли ўзгаришлар рўй беради. Булардан бири мадорсизлик ҳолатидир. Инсон организмиде каттик чарчанида, бирор азоси хасталанганида унда кучли мадорсизланиш сезилиши мумкин. Бундай ҳолатда ҳам аввало, табиий усуллар воситасида даволашнинг ахамияти каттадир. Қуйида биз ана шундай ҳолатда қўлланлиши мумкин бўлган шифобахш ўсимликлар номини келтириб ўтаемиз.

Мевалардан анор, беҳи, олма, лимон ва шунингдек, ошқовок, нилуфар, қашинч ва отқўлқанд тенг миқдорда олиб қайнатилади. Ҳосил бўлган қуюқ шарбатдан ҳар кун биш ош қошиқ миқдорда оч қоринга истеъмол қилинади. Киши теъдда ўзини бардам сезади, мадорсизлик ҳолати йўқолиб кетади.

Агар инсон организмиде В² витаминини камайиб кетса, у мадорсиз бўлиб қолади. Шу витаминнинг ўрнини тўлдирish учун кўпроқ қўй гўшти, тукум, хамиртурушли таомлар ва пишлоқ истеъмол қилиб туриш лозим.

Майдаланган ўрик баргига ёнғоқ мағзи ва майизнинг ҳар биридан 400 граммдан олиб, уларни 2000 грамм асалга аралаштириб, овқат олдида 1 ош қошиқдан ёйиш тавсия этилади.

ЛАТ ЕГАНДА

Инсон ҳаёти тасоифларга тўладир. Турли сабабларга кўра, кишининг оёғи ёки қўли ёхуд бошқа бирор азоси лат ёйиши, эти узиллиши мумкин. Базан суюқлар синиши ҳам мумкин. Ундай ҳолат юз берганда, аввало теъдда дастлабки ёрдамни кўрсатиш лозим бўлади. Лат ёйиш даражаси аниқланганидан сўнггина уни тўлик даволашга ўтмоқ лозим.

Буйимодорон яра-чака: лат еган жойларга малҳам сифатида қўйилади. Унинг усти қисмини қайноқ сувда ивйтиб, лат еган жойга 2-3 соат мобайнида боғлаб қўйилади. Бу усул бир неча марта такрорланади.

Алоз ўсимлиги ҳам лат еган жойга қўйилса, оғриқни қолдиради.

УНУТМАЙМАН СЕНИ...

Мактабда ўқиб юрган кезларимда бир дугонам келиб менга, мени Ф. исми йигит севиб қолганини айтди. Уша кундан бошлаб мен учун ҳаёт умуман гўзал, лаззатлироқ туюла бошлади. Ф. ҳали менга севиб изхор қилмасданок, мен уни аллақачон севиб, юрагимнинг туб-тубидаги энг ширин ва мусаффо, изтиробли ва абдий туйғуларимни унга бағишлаган, у аллақачон севгимдан қурилган орзулар қасрининг шаҳзодаси бўлиб бўлган эди. Усиз ўтказган бир дақиқа ҳам мен учун асрлардек узок туюлар эди. Кечалари уйкум келмас, кўзимда ёш билан, Аллоҳдан фақат унинг севгисини сўраб илтижо қилар эдим. Ниҳоят, қилган илтижоларим, оҳларим Худога етиб, Ф. дан мактуб олдим. Уша кундан бошлаб мендан бахтли одам дунёда йўқдек туюлар эди. Ф. билан ҳар куни мактабга бирга қатнар эдик. Агар унинг дарси кўпроқ бўлса, қандайдир баҳоналар билан уни кутар эдим. Унга булган муҳаббатим қанчалик кучли бўлмасин, гурурим ундан ўн чандон оқорироқ эди. Унга севшимиз у ёқда турсин, ҳатто ёқтираман деб ҳеч қачон айта олмаганимди. Мактабни битириб, мен ўқишга кириб кетдим. Ҳамма нарса ўшандан бошланди. Энди уни ҳафтада кўпи билан 2 марта кўрадик бўлдим. Бу эса мен учун... Таъриқлаб бера олмамайман. Ф. эса менга бўлган ишончини билан сари йўқотар эди. У мен билан учрашишга имконият топа олмади, имкониятмиз бор бўлган тақдирда ҳам ундан ўзимни олиб қочар эдим. Чунки ҳар доим бир хил гап, йигитлар билан «юргандирсан», «топиб олгандирсан», шунга ўхшаш кинолар меъдага теккан эди. Шундай қилиб, у ҳам ҳарбий билим юртига ўқишга кирди. Кейин эса уни ҳар ойда бир кўрадик бўлдим. У кетгандан кейин Ф. ҳақида ҳар хил хунук гаплар эшита бошладим. Бошқа қиз билан севишиб юрган эмиш, шу қиз унга ёқар эмиш... Бу гапларга ишонмасам ҳам, барибир кўнглим ранжиган эди. Севгимдан оғим хабардор бўлиб унга ҳеч қачон бермасликларини айтдилар. Шу гаплардан кейин Ф. ҳақида бошқа ўйлашмасликка ҳаракат қилдим. Бунинг уддасидан қисман бўлса ҳам, чиқдим. Кейин эса 6 ой ўтиб, ўқишдан келди. Бир йигит менга тўхмат қилиб, Ф. га «Шу қиз мен билан юради. Узи кетимдан югуриб юрибди», дебди. Унинг максаси Ф. билан мени ажратиш, менга ўзи «эга» бўлмоқчи эди. Менга алам қиладиган жойи Ф. менга эмас, кўпроқ унга ишонибди. Узингиз ўйлаб кўринг: 1 ҳафтада 2 марта (камиди) кўришиб, шунда ҳам ишонмасдан киноялар қилади-сан одамнинг хаёлига 6 ойда нималар келмайди, дейсиз?... У менга 100 фоиз ишонмас эди, Менга бу жуда оғир ботди. Бир вақтлар эсдалик учун берган суратини бир синфдошидан сўраттирибди. Энди максасим, у билан бирга бўлиш эмас, аксинча, фақат ўзимни беайблигимни исботлаш эди. Шундай қилиб у билан учрашдим, ўзимни оқладим ҳам. Хар доимидек, гапларимдан, исботларимдан кейингина у менга ишонди. У менга: «Сен билан бошқа учрашмайман дедим. У эса менга уйланимочки эканлигини, мендан бошқа қиз унинг юрагига сирмаслигини айтди. Мени ёш болаларча эркалаб, хаттоки албомуни ҳам ваъда қилди. Олган расмини ҳам қайтариб беришини айтди. Лекин мен рози бўлмадим. Чунки, яна қимдир менга тўхмат қилса, яна шу хол такоррланишини, расмини ҳам, албомуни ҳам тортиб олиши мумкин эди.

Орадан анча вақт ўтган, уни кўчада кўрдим. У билан сўрашмоқчи бўлиб қарагимда кўзини олиб қочиб, тескари қаради?! Шу пайтда мен ўзимни топталгандек, ер билан ёсон бўлгандек ҳис қилдим. Хаёлимда ҳамма мени устимдан қулаётгандек туюлди. Кейин яна бир куни автобусда ёнма-ён келдик. Лекин, у ҳол-аҳвол сўрашга ҳам ярамади!!! Наҳотки, унинг севгиси учрашмаслигимиз билан чекланиб қолса... Наҳотки, 5 кун, ёки, 5 ой эмас, 5 йиллик севгининг умри 5 сонияда тугаса?!

Менинг юрагим, қалбим ҳанузгача унинг исмини такоррлайди... «Севиб қолганлар», «қуйиб-ёнганлар» йўқ эмас, лекин... Менинг кўзимга бошқа йигит қуришмайди. Юрагимдаги муҳаббатимни ҳурмат қилсин эди, ўзимни ҳурмат қилмаса...

Кейин эшитсам, у бошқа қизга уйланимочки ва шу қиз билан севишиб юрибди экан! Мен Ф. га ҳеч қачон ёнлик тиламайман. Лекин уша қизга қараб баралла айтгим келди: «Хўй қизалок, кўзингни оч! У сени бир кун изтироб ва армонлар уммонига чўктириб кетди!!!»

Азизлар, мен уни унуттишим учун нима қилай? У мени шунчалик хўрлади, лекин юрагимдаги муҳаббат ошаи сунмади... Бу оташни ўчириш учун нима қилай, менга йўл кўрсатинг...

Д. Тошкент вилояти

МЕН СЕНИ СЕВАРДИМ, БИРОҚ...

Дарддан тўлиб кетган кўнглини кимгадир айтиб бўлшатиш керак. Уйлаб-уйлаб «Оила ва жамият» рўзномаси ўқувчиларига қалб сирларимни очишни маълум қўрдим.

Зора, қалбимдаги армонларга, юрагимни тафтига мактубимга келган жавоблар таскин беролса...

Мен Сурхондарё воҳасида туғилиб ўсдим. Мактабда ўқиб юрган кезларимда ўзимдан икки ёш кичкина бўлган Нодира исми бир қизни севиб қолдим. Мафтункор қарашлари, шахло кўзлари мени ўзига ром этди. У ҳам мени севади. Биз ҳар куни учрашиб турардик. Уни кўрмасам, туролмасдим. Мактабни тамомлагандан сўнг мени ҳарбий хизматга чақирди. Хизматга кетиш олдидан севгимнинг онасига биз бир-биримизни севшимизни ва мен келгнча турмушга чиқариб юбормаслигини уқдирдим ва ҳарбий хизматга

кетдим. Хизмат давомида севгимга тез-тез мактублар йўлладим, у ҳам менга жавоб мактубларини юборди. Мен унинг мактубларини юрагим тўрида сақлар эдим.

Кунларнинг бирини унда яна хат олдим. У хатини изтироб ва жуда алам билан ёзган экан. Хатда уни бошқа бир йигитга унаштирмоқчи эканлигини билдириб, мендан наҳот кутарди. Онаси уни «беғона бўлмасин, ўзимизники» деб бир қариндошига бермоқчи бўлибди. Мен нима ҳам қила олардим... Албатта қизматдан қочиб кетиб бўлмас эди. Кет-тишга илож бўлмагандан сўнг, уйлаб-уйлаб севгимнинг онасига мактуб йўлладим: «Мен сизнинг қизингизни севаман, сиз буни биласиз, нима қиласиз қизингизни ёқтираман, сиз билан бўла турмушга бериб? Мен фақат қизингизни дейман ва унга уйланаман» деб ёздим.

Шундан кейин ундан хат олмадим. Бу воқеаларни ўйлаб, тунларни уйқусиз ўтқа

зардим... Ниҳоят, хизматни тамомладим ва уйга қайтдим. Уйга ҳам кирмасдан, тўри севгимнинг уйига бордим. уни кўрдим, у мени кўрган заҳоти кўзларидан дув-дув ёш оқа бошлади.

Унинг йиғлаганини кўриб юрагим қанчалар эзилганини биласиз эди. Нима бўлганлигини сўрадим. Уни онаси мажбурлаб қариндоши Хонзафар исми болага турмушга берибди. Мен буни эшитдим, кўзимга ёш келди ва уни қучоқлаб олганимни ўзим ҳам билмай қолдиман. Ахир, бизни ажратдишми-ку?!

Айтинг-чи, қизининг бахтли бўлишини истаган ота-она шундай йўл тутадими? Дунёда севги борми? Агар бор бўлса, шу саволга жавобни сиз азиз газетхонлардан кутиб қолувчи,

**АБДУМАЛИК,
Самарқанд, Кооператив
олийгоҳининг 2-курс
толиби**

СЕВИБМАНУ, СЕВИЛМАБМАН

Утган йили декабр ойининг бошларида онам билан чой ичиб тирарканмиз бит танишлари жиянига мени сўраттирганини, уша йигит билан тақишиб гаплашганимиз кераклигини айтиб қолдилар. Бу гапдан сатпчиб туриб, «қарамас» — дедим. Шунда оғим менинг ёшим ҳам 23 га қилганини, турмуш қириш вақтинга келганини, айтаётган ҳамма йигитларни қайтараварсам, кейинчалик қарикиз бўлиб қолишим мумкинлигини айтдилар. Охирги рози бўлдим. Кейин бизларни учраштиришди. У билан ёлғиз ўғил экан. Биринчи учрашганда гапларимиз бир-бирига қовушармади ва тезда хайрлашиб ўй-уйимизга кетдик. Кунлар ўтайверди. Шунинг орасида онаси мени узокдан кўриб кетди. Бир куни дугонам билан бозорда айланиб юрган эдик, олдимиздан шу йигит чиқиб қолди. Тўғриси

дугонамдан уялиб унга эътибор қилмай ўтдим. Кўзимга чиройли, кўркам бўлиб кўринди ёки менга шундай туюлди билмай қолдим. Кеча-ю, кундуз хаёлим уша йигитга бўлиб қолди. Икковимиз анча гурунглашдик. Шунда бизларни унинг қўшниси кўриб қолди. Шу куни уша қўшниси бориб, унинг онасига мени ёмонлаган. Нима эмиш, мен уришқоқ эмишман. Буни эшитиб бирам сиқилдим, жahlим чиқди. Рост, оилада кенжа қизман, эрка ўсганман. Ҳазилни кўтара олмадим, айтганим-айтганим эди. Ота-онам ҳам кўнглимга қарашарди. Хуллас, уша йигит қўшнисининг гапига ишониб, мени кўрса ҳам кўрмасликка оладиган бўлди. Лекин, мен уни севиб қолган эдим. Қандай қилиб бўлса ҳам унга ўзим тушунтирмоқчи эдим. Аммо у ўзини олиб қочадиган бўлиб қолди. Онаси эса бизникига келишни қанда

қилмасди.

Лекин мен йигит билан яхшилаб гаплашиб олишим керак эди. Унчага мен тўйга розилик бермадим. Менимча аввало йигит севиши керак. Оилада аёлининг севгани ҳеч қаерга бормамайди. Шу бир йил мобайнида 2-3 жойдан совчи келди. Лекин менга у йигитлар ёқмади. Ҳатто иш-хонамга келишганда ҳам чўкиб гаплашмадим. Мен ёлғиз «уша»ни кутардим. Онам эса келган совчиларни қайтарганим учун мени уришар, қачонгача шундай юрасан, деб койирдилар.

Мен эса бизда юм-юм йиғлайман. Негамени пешонам бунчалар шўр. Ёки Яратган эгам мени синаяптимкан? Мен севибману севилмабман. Энди менга маслаҳат берсангизлар, уни кўтайми ёки бошқа йигитга турмушга чиқиб кетайми? Менга сизларнинг маслаҳатларингиз керак.

**Султонаҳон,
Қашқадарё**

АРМОН БЎЛИБ ҚОЛДИНГ...

Ҳаётда ҳеч қимни бошига айрилиқ азобини солимасин. Мен бу дардин душманнига ҳам раво кўрмайман. Севги азобида қиналиб, кун сайин эзилиб кетаман. Нима қилай, ахир уни жуда ҳам севаман, лекин у бировнинг эри. Анча олдин қилимдаги дардларимни ёзганимди, ана шу мақоланинг давомини ёзаялман. Мен энди олдиндан ҳам ёмон аҳволга тушиб қолдим. Тўғри, энди унинг оиласи бор. Лекин мен уларнинг ўртасида чағиртиканак бўлмоқчи эмасман. Илоё, бақли бўлшини. Аммо, одамлар бизни тушунишмаяпти. Хар хил хаёллarga боришиб, бўлмағур гапларни тарқатаёпти. Мен севган қиз одамлар уйлаганчалик эмас, у покиза аёл. У турмуш ўртоғига ҳеч ҳачон хиёнат қилмайди. Мен ҳам бировнинг эрига кўз олайтирмайман. Оллоҳдан кўркаман, уни эса қариндошимдек, ҳурмат-иззат қиламан. Углини ҳам жиянимдек кўраман. Муносабати-миз илқ, лекин нега одамлар мени тўғри тушунишни хошлашмайди? Ҳеч

қимни бошига мени кунимни солмасин. Одамлар мени ўтмишимдан бе-хабар, дўстимни ўйлаб ўз бахтимдан, ўз севгимдан жудо бўлдим. ҳаммаси-га ўзим сабабчман, мана энди азобини ҳам ўзим тортаялман. Эндиги тилагим, севгимни доимо турмуш ўртоғи билан бахтли бўлсин, оиласида қувонч ва шодлик тўлиқ бўлсин! Шунинг ўзи менга катта бахт. Мен қанчалик ишқ ўтида ёниб-қуймай, унинг учун ҳамма нарсага тайёр эдим. Тақдир экан, у ҳозир ўзганинг эри. Гарчанд, одамлар билиб-билмай ҳар нарсани гапиршса-да умрининг охиригача менинг қалбимда яшайди...

Мен доимо хаёлимда ўтмишимни эслайман, Хаёлимда севгимни қушиқ қилиб қуйлайман, Афсус, ўтди, ушал қулар, мен ўзимга келмайман Энди қайтмас ёрим, дея тақдиримдан бўзлайман.

РУСТАМ

КЕЙИН ХИЁНАТ ҚИЛМАСМИКАН?

Ҳаёт шундай мураккабки, манамаман дегани ҳам унинг паст-баланд сўкмоқларида адашиши, тушунлиққа тушиши мумкин. Энг оғир давларда қизи кимгадир ёрилгиси, юрак-дардини тўкиб-сочгиси келади. «Оила ва жамият» менинг энг яқин қалб сирдошим, оғир давлардаги маслаҳатчим. Сизларга мувожаат қилишимнинг боиси қуйидагича.

Шўхрат менинг энг яқин дўстим, 25 ёшда. У бир қиз билан танишиб қўнғил қўйди. Ҳаз навбатиди қиз ҳам уни беҳад севиб қолибди. Анчадан буён бир-бирларини синаб, гаплашиб юришларидан оғох эдим. Менимча, кўнглининг назидида ҳам улар бир-бирларига муносиб, бир сўз билан айтганда «узукка қўз қўйгандек эди. Афсуски...

Ҳаёт шундай мураккабки, манамаман дегани ҳам унинг паст-баланд сўкмоқларида адашиши, тушунлиққа тушиши мумкин. Энг оғир давларда қизи кимгадир ёрилгиси, юрак-дардини тўкиб-сочгиси келади. «Оила ва жамият» менинг энг яқин қалб сирдошим, оғир давлардаги маслаҳатчим. Сизларга мувожаат қилишимнинг боиси қуйидагича.

Икки ёшининг муносабатлари мустаҳкам илди эртан кунларнинг бирини қиз кўз ёш аралаш ўзининг ифпати йўқлигини, алданганини, бироқ уни ҳам чиндилдан ҳурмат қилгани боис, виждони қийнаётганини ошкор қилади. Ундан бу гапни кутмаган Шўхрат ўзини йўқотиб қўяди, сўнг «унинг қимлигини суриштиради. Қиз айтмайди. Йигитнинг боши

қотади, сабаби у қизни жуда ҳам яқин кўрар, келгусида ҳаётини у билан боғлашга аҳд қилганиди. Сўнг у маслаҳат сўраб, менга бу сирни очди.

Бу борада мен ҳам унга маслаҳат беришга ожизлик қилдим, чунки ўзим ҳам уйланимаганман, қолаверса ҳаётда кўпни кўрган-билганларнинг тажрибасига таяниб иш кўрмоқ маълум, деган ниятда сиз — азизларга мактуб битишга мажбур бўлдим. Йигит ҳам, қиз ҳам бир-бирини жуда ҳурмат қилишади. Урталарида чинакам меҳр борлигига ишончим комил. Дўстим ҳам унга уйланиши мумкин, фақат бир кун келиб пушаймон бўлмасмиканман, деган мулоҳазасига унга тинчлик бермайпти.

Яқинда уни ота-онаси уйлантиришмоқчи. Азиз ота-оналар, опа-сингиллар, сиз менинг ўримда бўлганингизда, Шўхратга қандай йўл кўрсатардингиз? Маслаҳатларингизни муштоқлик билан кутиб қолувчи,

**ЗУХРИДДИН,
Сурхондарё**

ОИЛАМ БУЗИЛИШINI ИСТАМАГАНДИМ...

(Боши ўтган сонларда)

Бўлаётган кўнгилсизликларни ота-онам, акаларим ва қариндошларимга айтдим, улар мени эшитишни ҳам истамди, устимдан кулишди, «Эр талашмай ўл, эрсак», — деб. 1995 йил июл ойида Зоҳид менга ажралиш учун судга берганини айтди, мен йўғлаб, боламни етим бўлишини истамаслигини ва ажралиш ниятим йўқлигини айтдим, у эса «Сен менга муносиб эмассан, ўз муносибингни топиб, эрга тег», — деди. Мен эса йўғлаб, титраб «Ўлгини-ча сизни кутаман, қизим тақдирини ўғай отага топширмайман, ўзим ўғай она кўлида хор бўлдим, менга сиздан бошқаси керакмас, сизни барибир кечираман, чунки қизимнинг отасисиз», — дедим. 1995 йил 18 июлда мени судга чақиртиришди. Бордим. Зоҳид ака ҳамма айбни менга юклатди, мен эса эримнинг айбини айтолмадим. Бир куни хотасини тушуниб қайтиб келар, деб умид қилдим. Бизга ярашишга муҳлат берилди. Бу муҳлат ҳам ўтди. Яна судга чақиртиришди. Мен «ажрашмайман», — деб турсим олдим. Яна бизга муҳлат берилди.

...Ва ниҳоят биз қонуний ажрашдик. 26 декабр куни ишдан уйга қайтарканман, маҳаллада карнай-сурнай овози эшитиларди. «Зоҳиджон бозини уйланапоти, ўзидай гўзал парига», — дейишди одамлар. Бу гапларни эшитдим, хонамга кириб, қизимни қўчиб йўғлаб-йўғлаб яна хушимдан кетдим. Гуё, ҳамма устимдан кулар эди.

Қизимни ота-онамга қолдириб шаҳарга келдим, алам устидида квартира эгалари Олим ака ва Раъно опаларга бор дардимни тўкиб солдим. Улар менга «Проблема ҳужуд кўп экан, бошқа квартира топ», — дейишди. Мен қизим билан ашаш учун яна квартира қидирдим, топдим. Бироқ, уй эгалари квартира нархини жуда қиммат айтишди. Мени эса ижарага тўлашга пулим етмасди.

Шаҳарда яшайдиган холам ва тоғамга учрашдим. Улар ҳам уйларида мен ва қизимга жой бера олмасликларини, ўзларига хона етмаётганлигини, ўзларининг муаммолари жуда кўплигини, квартира топишсини, пулим етмайдиган бўлса қизимни болалар уйига топширишимни ёки отасига бериб юборишимни қайта-қайта айтишди. Мен ўзимни ҳимоясизлигимни, бирорта суянчигим йўқлигини сездим ва ўқсиниб-ўқсиниб йўғладим. Яна уйга қайтдим. Ота-онам бу сафар катта жанжал кўтаришди. Улар: «Борар жойинг, ўз уйинг йўқ, гадосан, девонаю-дарбадарсан, бор ўзингни дарёга ташла...» деб бақирдишди. Бегона одамлар бунини кузатиб туришган экан. Енимга келиб охил-ахвол сўрашди, қизимни қўлимдан олишди. Қизим тинмай йўғлар, ўзим эса уй-хаёлга ботган эдим. Мен уларга «ғирт етимман, ҳеч кимим йўқ, уйим-жойим йўқ, бунинг устига бир йилгит мени болали қилиб ташлаб кетди, энди қайга борай», — дедим.

Қизимни кўтариб олган йилгит бизни ўз уйига олиб кетди. Бизни овқатлантди, қизим билан бироз дам олдик. У йилгитнинг оиласи бор экан. У менга «Сиз менга иккинчи хотин бўлиб турмушга чиқинг, болаларим қатори қизингизга оталик қиламан, ўзингизни бошимда кўтариб юраман, юзингизни эрга қаратмайман, уйим-жойим, дачам, машинам, ҳаммаси бор. Ўзим инженерман, кенноийингиз ўқитувчи, бешта ўғлим бор, лекин, қизим йўқ, қизингиз менинг энг суякли фарзандим бўлиб қолади, ҳўп денг, рози бўлинг, сизни ўзимга ниқоҳлаб оламан», — деди. Мен у йилгитнинг эзгу ниятлари учун миннатдорчилик билдирдим ва иккинчи хотин бўлиб турмушга чиқмаслигимни айтдим, чунки менга бировларнинг қалбини огритадиган бахт керак эмас эди. Бу бахт ҳақиқий бахт бўлмайди. Мен у ердан кетдим, у йилгит мен билан бошқа учрашмадим, оиласини нотинч бўлишини истамасдим. Уйга бордим, ота-онам мен билан гаплашмас, гапирсам ҳам тескари қарашарди. Нукул қизимга «опанга айт, сенби обкетсин» дейишарди.

Мен қизимнинг ва ўзимнинг барча ҳужжат ва қийим-кечакларини йиғиштириб, қизимни болалар уйига ташлаб кетдим. Бўка шаҳридан Тошкентга йўғлаб келдим. Қизим маълум муддат болалар уйида тарбияланди.

1997 йил май ойида 2-чи сменада чиқиб уйга бордим, лекин ярим тунда ҳеч ким эшик очмади. Кўчада бир йилгит кетаётган экан, у менга гап ота бошлади. Мен кечки сменадаги ишдан келганимни, дарвозамни очимшаганини, энди акамниқига кетаётганимни айтдим. У йилгит эса «сизларнинг оилангизни яхши танимайман, акангиз ўзининг ён қўшини, юринг, қоронғида ўзингиз ёлғиз юрманг, кузатиб кўяй, сингилжон», — деди. Мен бир қадам орқада келардим, у йилгитнинг нијати ўзгарди, тор узун йўлақда менга ёпишди. Мен додлаб унинг юзига тупурдим, оёғига тепдим, бир амаллаб чангалдан чиқиб қочдим. Бир тўда итлар ортимдан вовиллаб қувди, қийимларим йиртилди, қанал бўйларидан кўрқиб-кўрқиб ўтиб, акамниқига етиб бордим. Бунинг ҳеч кимга айтмадим. Эртаси куни ишга келдим, фабрика директори Қаҳҳор ака Абдуллаевга бўлган воқеани, оиламдаги можаро ва қизимнинг тақдирини ҳақида йўғлаб гапирдим. Қаҳҳор ака қалби пок, тушунган, самимий, раҳимдир, чин инсон эканлар, аҳолини тушуниб ётоқхонадан ҳоли олиб бердилар. Редакция ходимлари ҳам менга кўп ёрдамлар беришди. Қаҳҳор ака билан биргаликда қизимни болалар боғчасига жойлаштириб беришди. Менинг ушлаганм орзуим, нијатим амалга ошди. Айниқса комбинат хотин-қизлар кўмитаси раиси Умироҳон опа Султоннованинг қимматли маслаҳатлари ва қизим билан бирга ашашим учун алоҳида хона беришлари қалбимни бир олам қувончга тўлдирди. Дунёда шундай пок, яхши инсонлар бор экан, ҳаётимиз ҳамини тинч, осуда гўзал ва мазмунли бўлаверди.

Битта ёвуз одамнинг ёвузлиги етти авлодни захарласа, битта эзгу нијатли инсоннинг яхши ишлари бутун оламга татийди. Емон нијатли инсонларни худо жазоласан, яхши ин-

сонларни Оллоҳ ўз паноҳида асрасин, ҳаётлари ҳаминишга ўзгал, турмушлари фаровон бўлсин.

Мен фабрика директорига, хотин-қизлар кўмитаси раисига, редакция ходимларига миннатдорчилик билдираман, Сизларга жуда катта раҳмат. Эзгулик йўлида халқ учун қилаётган ишингизда одамлар ёр бўлсин. Яхши инсонлар умр-бобойи инсонлардир. Номлари бир умр қалбимизда ўчмас чирокдир, фойдали маслаҳатлари гуё қоронғу йўлимизни ёритаётган машъалдир...

Лобар ТАҲРИРИЯТДАН

Лобарнинг дил изтироблари яна ҳам кўп варақларни ташкил қиларди. Биз уни тўхта-тишга, тўғалланма қисми билан яқунлашга қарор қилдик. Шу ўринда не сабабдан, дея сўрашингиз табиий. Редакция-мизга ўтган ҳафта ўртасида бир киши келди ва «Мен Зоҳиднинг акаси, Одижон Азаматов бўламан», — дея ўзини таништирди. Қўлида «Оила ва жамият»нинг 18-сон. «Лобарнинг 17-сондаги дил изхори-ни ўқигандим. Бунисини энди ўқишга юрагим бетламапти. Ниҳоятда жаҳлим чиқди. Оила-даги ҳол-аҳволни, муҳитни асосан икки киши эр-хотини муносабатлари белгилайди. Лекин бундаги ота-онамга тегишли гапларга мен қўшилмайман. улар бир умр меҳнат қилишган, ҳозир нафақада. 6 фарзанд — 5 ўғил, 1 қизни ўстириб воёга етказишди. Ҳаммамизни уйли-жойли қилишди. Теварак-атрофлари неварига тўлиқ. Қўни-қўшнилар маҳалла-қўйда обрў-эътибор қозонишган. Келинимиз Лобар эса... Боя айтганимдек, оилани нотинчлик ҳар қандай ҳолатда ҳам икки кишининг айби билан юз беради. «Қарг икки қўлдан чиқади», — деган гап бор-ку... Аслини олганда, Лобарнинг феъл-атвори тугилиб ўсган оиласида шаклланган эмасми, у хонадонимизга келин бўлиб тушган кунданок ўзини биздан бегона тўтди,

бизга қўшилиб, қадрдонлашиб кетолмади. Укам Зоҳиджонда ҳам Лобар қайта-қайта таъкидлаганидек айб бордир. Лекин мен кекса ота-онамизнинг бундай таразда матбуотда қораланишидан норозииман...

Одижон Азаматов билан суҳбатлашарканмиз, унинг бу фикри ўринли эканигини тан олдик. Ота-она фарзандлари бахтини, ҳузур-ҳаловатини ўйлайди-кўзлайди. Балки ота-она ўғиллари оиласидаги келишмовчиликларни бартараф этишга кўп уринишган-у, бунинг уддасидан чиқиболмагандир. Яна қайтарамиз, оилани ташкил этувчи икки киши — эр-хотин бир-бирига меҳр-муҳаббатли, садоқатли, вафолу бўлишса, бундай иттифоқни ҳеч ким бузолмайди... Халқимиз аёл — Онани муқаддас инсон сифатида шарафлайди. Республика-мизда бутун бир йил аёллар йилига бағишланди. Шу муносабат билан Аёл — Она имкони борича ғамхўрликлар билан қуршаб олинди. Унинг кўнгли тинчлиги, соғ-саломатлиги, оила ва ишонмадиги ўрни, сўзи эътибору эъзозда. Лекин шу ўринда Лобарга ва унинг каби турмушда ҳаловат тополмаётган, бошини қай тошга уришни билмай турган аёлларга, — «Қаддингизни тик тутинг, қийинчиликлардан эсанкираб қолманг, руҳи баянд инсон ҳамма нарсани енгишга қодир», — деймиз. Ва яна донишманд халқимизнинг мана бу қадимдан-қадим ўғилларини ҳам эслатишни жон топдик: «Эринг сўйди-элинг сўйди», «Севмаганга суйканман»...

«Яхшининг кўнглида гина кам бўлур», дейдилар. Биз Лобарга ўтган барча тошдай оғир аламу армонлар, гина-қудуратларни нуғутишини, бахт-саодатга лойиқ бўлмоқ инсоннинг ўз астойдил хоҳиши, интилиши билан боғлиқ эканигини ҳам эслатгимиз келди.

ТАНБЕҲ МАДАНИЯТИ

Мушоҳада учун мавзу

Пардоз-андозини жойига қўйган, бола етаклаган аёл троллейбус бекатига келди ва менинг ёнимда турган таниши билан кўришгач, ўзидан бироз узоклашган ўғил-часини чақирган бўлди:

— Хой, бу ёққа кел, хайвон! Ҳозир машина босиб кетади. Мен сенга нима деяпман эшшак, қайт изингга!

Аёл менга нотаниш бўлса ҳам секин:

— Кечирасиз, фарзандин-

гиз «эшшак»ми? — дедим.

Аёл менга бир хўмрайиб қаради-ю, нималардир деб гудранди. Сездимки, гапим унга ёқмади. Шунда мен танбех одобини ҳаётнинг уздан ўрганиш керак, деган хулоса чиқардим.

Очингини айтсам раҳматли дадамнинг нафасини унутмаган бўлсам-да, унинг тарбиясидан кўра онамнинг тарбиясини кўпроқ олганман. Танбех маъносидан онамдан фақат «ақ-қил кирармикан», «баланд-па-

стинг фарқига ет», «нодон» каби сўзларни эшитардим, ҳолос.

Қайси бир йили хизмат юзасидан сеvimли ёвузимиз Абдулла Қаҳҳор уй-музейига борганимда ёвузичининг рафиқаси, раҳматли олима Кибриё Қаҳҳорова шундай воқеани хикоя қилган эдилар: «Бир куни чой дамлаб олдиларига қўйдим. Чойни қўйишлари билан қопқоқ пиёла ичига тушиб кетди. Бошқа одам бўлса: «Менга айтсангиз ҳам шунини боғлаб кўяр эдим-ку», деб тан-

бех бериши мумкин эди. Абдулла Қаҳҳор эса жилмайиб: «Ха, етказганига шукур, қопқоқини ҳам чайиб ичадигана бўлди», деганлар».

Минг афсуски, ҳамма жойда ва ҳамма оилада ҳам танбех борасида аҳвол бирдай эмас. Бугунги кунда кўпгина удумларимиз билан бир қаторда танбех бериш одобини ҳам унутиб қўйдик, шекилли. Турмуш-ни мулоқотсиз тасаввур этиб бўлмайди. Ҳар кун, ҳар соатда кимдандир танбех эшитишимиз ёки кимгадир танбех

беришимиз мумкин. Фақат уни кимга, қаерда ва қандай ифода этишимизни биламизми?

Ҳаёт давом этмоқдаки, улғайиб қамолотга етгапмиз. Биз аслида кимдан танбех эшитишимиз лозим? Ота-онаданми? Сирдошимизданми ёки ёр-биродарданми? Танбех маданияти ва одоби қандай бўлиши керак? Танбех ҳаётимизга таъсир кўрсатмаптими? Энг муҳими, танбех мевасидан қандай тарбия топапмиз? Сиз бунга нима дейсиз?

Мухтор БЕК

Оила ва жамият

БОШ МУҲАРРИР: ДИЛБАР САИДОВА

Телефонлар :
Бош муҳаррир - 133-28-20
Котибият - 34-86-91
Эълонлар бўлими - 136-56-52

МАНЗИЛИМИЗ
Тошкент- 700000,
Амир Темур кўчаси,
1-тор кўча, 2-уй.

«Шарқ» нашриёт-матбаа концерни босмаҳонаси.
Манзил Тошкент, Буюк Турон кўчаси, 41-уй.
Босишга топшириш вақти - 20.35.
Босишга топширилди - 21.15.

Ҳомий «Матбуот тарқатувчи» акциядорлик жамияти

Обуна индекси - яққа обуначилар учун 176
ташкilotлар учун 177
Рўйхатга олиш № 33
Буюртма Г- 0378
30850 нусхада чоп этилди.
Формати А-3, ҳажми 2 босма табоқ,
Чоршанба кунлари чиқади.
Баҳоси эркин нарҳда.
Рассом — Н. ХОЛМУРОДОВ.
Навбатчи Н. ИҮЛДОШЕВА.

Мақолада келтирилган фактлар, воқеалар, маълумотлар учун муаллиф жавобгар ҳисобланади.
Муаллиф фикри таҳририят нуқтаи назаридан фарқ қилиши мумкин.
Кўлэмалар таҳлил қилинмайди ва муаллифларга қайтарилмайди.